

Konkurentnost regije Utrecht

Faletar, Ruža

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:000759>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

RUŽA FALETAR

KONKURENTNOST REGIJE UTRECHT

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

RUŽA FALETAR

KONKURENTNOST REGIJE UTRECHT

Završni rad

JMBAG: 0055458376, redovita studentica

Studijski smjer: Ekonomija

Predmet: Regionalna ekonomika

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: ekonomija

Znanstvena grana: opća ekonomija

Mentor: doc. dr. sc. Lela Tijanić

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana *Ruža Faletar*, kandidat za prvostupnika *Ekonomije*, smjera *Ekonomija* ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, rujan 2016.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, *Ruža Faletar* dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Konkurentnost regije Utrecht* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, rujan 2016.

Student:

SADRŽAJ

UVOD	1
1. REGIONALNA KONKURENTNOST	3
1.1. Pojam regije.....	3
1.2. Definiranje i mjerenje konkurentnosti.....	4
1.3. Definiranje i mjerenje regionalne konkurentnosti	8
2. INDEKS REGIONALNE KONKURENTNOSTI EUROPSKE UNIJE	10
3. KONKURENTNOST REGIJE UTRECHT	18
3.1. Temeljna obilježja regije	18
3.2. Analiza po skupinama Indeksa regionalne konkurentnosti Europske unije	20
3.3. Temeljni faktori	22
3.4. Faktori efikasnosti.....	24
3.5. Obrazovanje kao značajna odrednica konkurentnosti regije Utrecht	25
3.6. Inovacijski faktori	26
4. INOVACIJSKA POLITIKA REGIJE UTRECHT	28
4.1. Važnost inovacija.....	28
4.2. Nositelji inovacijske politike u regiji Utrecht	29
4.3. Inovacijski sustav regije Utrecht	31
4.4. Instrumenti financiranja i orijentacija inovacijske politike	33
ZAKLJUČAK	36
POPIS LITERATURE	38
POPIS SLIKA	43
POPIS TABLICA	44
SAŽETAK	45
SUMMARY	46

UVOD

Nizozemska je razvijena, decentralizirana zemlja na području zapadne Europe i jedna od najgušće naseljenih zemalja Europske unije (EU). Regija Utrecht najkonkurentnija je (NUTS 2) regija u EU te, uz ostale nizozemske regije koje također bilježe značajne rezultate u mjerenju konkurentnosti, predstavlja zanimljivo područje za detaljnija istraživanja.

Tema završnog rada je konkurentnost istaknute regije Utrecht. Cilj rada je prikazati karakteristike zbog kojih je ta regija najkonkurentnija prema posljednjim analizama regionalne konkurentnosti EU, kao i način na koji je regija uspješno uskladila profile konkurentnosti.

Rad sadrži teorijski i analitički dio te su na početku pobliže objašnjeni pojmovi poput regije, konkurentnosti i regionalne konkurentnosti. Pojam konkurentnost nije jednostavno definirati jer se koristi na različitim razinama (mikroekonomskoj, regionalnoj i makroekonomskoj razini), u različitim kontekstima, stoga su u prvom poglavlju, u većem dijelu obrađeni temeljni pojmovi pri čemu se daje naglasak upravo na definiranje i mjerenje (regionalne) konkurentnosti.

Zatim slijedi drugo poglavlje o Indeksu regionalne konkurentnosti (EU), u kojem se nakon opisa metodologije kompariraju rezultati mjerenja. Trenutno su objavljena dva izdanja naznačenog indeksa pa se u radu sintetiziraju i pojašnjavaju dostupni rezultati, s naglaskom na posljednje mjerenje.

U trećem poglavlju detaljnije je analizirana regija Utrecht prema stupovima konkurentnosti. Nakon prikaza temeljnih obilježja regije, komparirani su rezultati konkurentnosti po svim stupovima kako za Utrecht, tako i za preostalih 9 najuspješnijih regija, odnosno izneseni su rezultati prema temeljnim faktorima, faktorima efikasnosti i inovacijskim faktorima za najkonkurentnije EU regije. U istom poglavlju pobliže se obrađuje obrazovanje kao značajna odrednica konkurentnosti (s obzirom na rezultate koji su prikazani za regiju Utrecht).

Važnost inovacija je neupitna, što je prepoznalo i Europsko vijeće. U tom području je regija Utrecht najviše napredovala te se glavna obilježja inovacijske politike regije ukratko opisuju u zasebnom, četvrtom poglavlju.

Zaključna razmatranja prikazana su u završnom poglavlju. U radu su korištene metode analize i sinteze, komparacije, kompilacije i deskripcije, induktivna i deduktivna metoda.

1. REGIONALNA KONKURENTNOST

Prije definiranja pojma regionalne konkurentnosti, važno je razjasniti pojmove regije i konkurentnosti. Nadalje, u cilju provođenja analize nužno je identificirati i pobliže opisati mogućnosti mjerenja konkurentnosti, a zatim i regionalne konkurentnosti.

1.1. Pojam regije

Regionalna znanost je, prema Bogunoviću (2011.), široko područje, koje obuhvaća brojne prostorne karakteristike, kao što su zemljopisne, ekonomske, socijalne, prirodne i druge. U slučaju ekonomije, interes je očekivano usmjeren na ekonomski aspekt, koji se manifestira u konkretnom institucionaliziranom prostoru označenom pojmom regija. Bogunović (2011., str. 14.) navodi kako je regija dio neke cjeline u okviru koje se odvijaju ekonomski i socijalni procesi na koje u značajnoj mjeri utječu regionalni institucionalni čimbenici. To nas razdvaja od raznih praktičnih upotreba pojma regija. Nadalje, prema istom autoru (Bogunović, 2011. str. 15.), općenito promatrano, regija je sa zemljopisne ili povijesne točke gledišta prostor ili područje koje se sa šireg, nacionalnog ili integracijskog aspekta može posebno obilježiti. Regija kao prostorni dio neke cjeline podrazumijeva postojanje zajedničkih interesa stanovništva i organizacijskih formi pomoću kojih se interesi ostvaruju. Međutim, autor dalje navodi kako je za označavanje prostora neke cjeline s aspekta ekonomskih, socijalnih, prirodnih i drugih karakteristika bez institucionalnih formi, prikladnije za pridjev upotrebljavati termine predio, kraj, okolina i sl. Očito da ovaj drugi pojam podrazumijeva zemljopis i njegove specifične karakteristike, iz čega proizlazi da podjela regija po ekonomskim karakteristikama može biti, ali nije nužno jednaka zemljopisnoj podjeli.

Kako se navodi na službenoj stranici Eurostata (Eurostat, 2016a.) EU je uspostavila teritorijalne jedinice za statistiku, tzv. „NUTS“¹ regije, radi lakšeg prikupljanja, obrade i objavljivanja usklađenih regionalnih statističkih podataka te za potrebe provedbe i evaluacije regionalne politike. Definiranje teritorijalnih jedinica, odnosno određivanje

¹ NUTS, engl. *Nomenclature of territorial units for statistics* = Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (više na: Eurostat (2016a.)).

kojoj NUTS razini pripada određena regija, polazi od broja stanovnika, uz kriterije homogenosti, zemljopisna i administrativna načela koja se također promatraju. NUTS 1 razinu određuje broj stanovnika od 3 000 000 do 7 000 000, NUTS 2 od 800 000 do 3 000 000, te NUTS 3 od 150 000 do 800 000 (Europski parlament, 2016.). Za primjer možemo uzeti Hrvatsku (NUTS 1 razinu), koja je zemljopisno podijeljena na 20 županija i glavni grad (NUTS 3 regije), ali na dvije regije prema NUTS 2 podjeli EU, Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku (Narodne novine, 2012.). Sukladno navedenom, može se zaključno istaknuti kako u definiranju regija treba uzeti u obzir različite definicije, kriterije regionalizacije, uz pristup koji se u analizi želi promatrati. Za potrebe usporedive analize na razini EU, prikladna podjela je na NUTS 2 regije s obzirom na trenutnu dostupnost statističkih podataka.

1.2. Definiranje i mjerenje konkurentnosti

Kao što se pojašnjava u studiji „*A Study on the Factors of Regional Competitiveness*“ autora Cambridge Econometrics, ECORYS-NEI i Martin (2003.), kroz proteklo desetljeće, pojam konkurentnosti korišten je u različitim kontekstima, na različitim razinama promatranja. Pitanja koja su u ishodištu pojma konkurentnosti su ista ona koja teoretičari ekonomije postavljaju već stoljećima: bolje razumijevanje problema koji su ključni za poboljšanje ekonomske dobrobiti i distribucije bogatstva. U kontekstu EU, trenutni izazov je ostvariti glavne ciljeve strategije Europa 2020. Kako se navodi na službenoj stranici Europske komisije (Europska komisija, 2015b.) Europa 2020 je desetogodišnja strategija Europske komisije usvojena 2010., čiji su ciljevi stvaranje uvjeta za pametan, održiv i uključiv rast. Konkretnije, Europska komisija (2015a.) navodi kako su ciljevi zapošljavanje preko 75% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine, ulaganje 3% bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) EU u istraživanje i razvoj, smanjenje emisije stakleničkih plinova za 20% u odnosu na 1990., povećanje energetske učinkovitosti za 20% i crpljenje 20% energije iz obnovljivih izvora, povećanje visoko obrazovanih osoba između 30. i 34. godine na barem 40%, stopa ranog napuštanja školovanja na manje od 10% te smanjenje broja ljudi koji žive u siromaštvu ili u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti za barem 20 milijuna. U tom kontekstu, razumijevanje i postizanje veće konkurentnosti u direktnoj je povezanosti sa ostvarivanjem opisanih ciljeva.

Cambridge Econometrics, ECORYS-NEI i Martin (2003.) navode kako se pojam konkurentnosti koristi na mikroekonomskoj i na makroekonomskoj razini. Poimanje tog pojma sa ta dva aspekta je veoma različito, ali je ključno razjasniti oba poimanja, jer su vrlo bitni za razumijevanje regionalne konkurentnosti. Na mikroekonomskoj razini postoji dosta jasno i jednostavno razumijevanje pojma konkurentnosti. Cambridge Econometrics, ECORYS-NEI i Martin (2003.) u već spomenutoj studiji govore kako se sposobnost tvrtki temelji na tome da se natječu, rastu i budu profitabilne. Na ovoj razini, konkurentnost leži u sposobnosti tvrtki da dosljedno i profitabilno proizvode u skladu sa zahtjevima otvorenog tržišta u smislu cijene, kvalitete i sl. Svaka tvrtka mora ispuniti te zahtjeve ako želi nastaviti poslovati, a što je tvrtka konkurentnija u odnosu na svoje suparnike veća je njena sposobnost dobivanja udjela na tržištu. Obrnuto, nekonkurentne tvrtke gubit će svoje udjele tržišta i bilo koja tvrtka koja ostane nekonkurentna (osim ako je opskrbljena nekim umjetnim oblikom potpore ili zaštite) ostat će bez posla. Prema Radoševiću (1994.) tržišni udio kao indikator konkurentnosti na nacionalnoj razini trpi značajne primjedbe. Naime, indikator ne pokazuje kako se ostvaruje određeno sudjelovanje u međunarodnoj razmjeni. Također, Radošević (1994., str. 40.) navodi kako visok tržišni udio može biti praćen značajnim deficitom platne bilance koji je uvjetovan uvozom kapitala, a to je opet značajno dugoročno ograničenje konkurentnosti. Vrednovanje konkurentnosti moralo bi obuhvatiti i razmjenu usluga. Konkurentnost je jako osjetljiva na izvoz. Tu osjetljivost može se izraziti kao elastičnost opsega izvoza neke zemlje u odnosu na opseg uvoza te iste zemlje. Ukoliko zemlja ima elastični izvoz to rezultira većim utjecajem međunarodne konkurencije u toj zemlji. Kersan-Škabić i Banković (2008.) ističu da poboljšanjem poslovnog okruženja i poduzetničkih zahtjeva ujedno i zemlje mogu poboljšati svoj položaj prema konkurentima. Autorice također objašnjavaju da ekonomsko i političko okružje zemlje utječe na konkurentnost poduzeća.

Nadalje, Cambridge Econometrics, ECORYS-NEI i Martin (2003.) u studiji govore kako je koncept konkurentnosti na makroekonomskoj razini slabije definiran. Unatoč činjenici da je poboljšanje regionalne ili nacionalne konkurentnosti najčešće prikazano kao glavni cilj ekonomske politike, brojni su argumenti koji otvaraju dileme o tome što to točno znači i je li uopće razumno razgovarati o konkurentnosti na makroekonomskoj razini. Nepostojanje opće definicije samo po sebi razlog je

protivljenja konceptu makroekonomske konkurentnosti, odnosno kao glavni argument ističe se da je opasno temeljiti ekonomsku politiku na tako „amorfnom“ konceptu koji poznaje brojne interpretacije i razumijevanja. Stroža strana kritike tvrdi da je koncept nacionalne konkurentnosti besmislen. Krugman (1994.) u svojoj kritici „*Competitiveness: A Dangerous Obsession*“ koncept nacionalne konkurentnosti opisuje upravo kao opasnu opsesiju i postavlja ključne točke protivljenja tom konceptu. On smatra da je kreiranje analogije između zemlje i tvrtke obmanjujuće i netočno, jer će tvrtka koja ne posluje uspješno bankrotirati, dok za državu nema krajnje granice, odnosno čak i da bankrotira, ne može propasti. Kod tvrtki se može uočiti da se natječu za udio na tržištu i da će tvrtka biti uspješna samo na štetu drugih tvrtki. S druge strane, uspjeh jedne zemlje ili regije ne uništava već stvara prilike za druge, a trgovine među zemljama nisu „nulte sume“. Njegova treća točka kritike je da je konkurentnost zapravo samo još jedan način da se prikaže produktivnost. Rast životnog standarda u osnovi je određen stopom rasta produktivnosti. Unatoč ovim kritikama, opće je priznato da je produktivnost središnja točka makroekonomske konkurentnosti. Konkurentnost na nacionalnoj razini temelji se na visokoj produktivnosti i povezuje se s rastućim životnim standardom, s kreiranjem i realizacijom mogućnosti zapošljavanja. Konkurentnost nije samo mjera mogućnosti prodaje u inozemstvu i mogućnost održavanja trgovinske ravnoteže (Krugman, 1994.).

Sukladno navedenom, Cambridge Econometrics, ECORYS-NEI i Martin (2003., str. 2.) u studiji o faktorima regionalne konkurentnosti zaključuju kako možemo razlikovati sljedeće elemente makroekonomske konkurentnosti:

- uspješna ekonomska izvedba, obično određena rastućim životnim standardom ili stvarnim prihodom,
- uvjeti otvorenog tržišta za proizvedene robe i usluge, tj. postoji li stvarna ili potencijalna konkurencija stranih proizvođača,
- kratkoročna konkurentnost ne bi trebala stvoriti neravnotežu koja bi uzrokovala neodrživost uspješne izvedbe.

U isto vrijeme, postoje pojedina ograničenja za gornje definicije. Naime, konkurentnost neke zemlje se određuje mogućnošću da stvara visoke (i rastuće)

životne standarde i/ili stvarne prihode. Cambridge Econometrics, ECORYS-NEI i Martin (2003.) navode kako je u ovim situacijama konkurentnost definirana ishodom (životni standard/prihodi) umjesto faktorima koji određuju konkurentnost. Pravo pitanje za analizu konkurentnosti i dalje ostaje identificirati čimbenike koji objašnjavaju konkurentnost, umjesto opisivati ishod konkurentnosti. Općeniti pokazatelj konkurentnosti neke zemlje je raspoloživ dohodak, koji se mjeri rastom BDP-a. Taj pokazatelj je usko povezan i uvelike ovisi o ostalim pokazateljima konkurentnosti, zaposlenosti, obrazovanju, institucijama, inovacijama, kretanju izvoza i priljevu direktnih stranih investicija (FDI-a) u pojedinim zemljama. Istaknuti pokazatelji su raspoloživi u standardnim statističkim istraživanjima, a ona se provode u svim zemljama. No brzinu kojom jedno gospodarstvo odgovara promjenama na tržištu, odnosno njegova prilagodba i pozicija u međunarodnim okvirima, ne mogu se obuhvatiti jednim makroekonomskim pokazateljem. Stoga je mjerenje konkurentnosti kompleksno istraživanje kao što je i pozicija zemalja prema određenim aspektima konkurentnosti predmet analize različitih međunarodnih i domaćih institucija.

Dragičević (2012., str. 26.) objašnjava kako je Porterov dijamant višedimenzionalna metoda mjerenja konkurentnosti, koja dinamički promatra čimbenike koji utječu na međunarodnu konkurentnost nacija. Nadalje, Dragičević (2012.) navodi kako se dijamant sastoji od: strategija tvrtki, strukture i suparništva, uvjeta potražnje, vezanih i podržavajućih industrija i uvjeta čimbenika. Elementi koji su dodani su prilike i vlada. Tamo gdje je dijamant najbolji, prilika za uspjeh industrije je najveća. Ti sektori industrije obično konkuriraju pa će se broj tvrtki smanjiti, a one koje ostaju, bolje konkuriraju na međunarodnom tržištu. Prema Dragičević (2012.) konkurentnost zemalja se mjeri na različite načine, ali samo povezana analiza svih indikatora, različitih metoda te kreiranje dijamanta konkurentnosti u pojedinoj zemlji može dati relativnu sliku i osnovu za izradu strategije rasta i razvoja njezine konkurentnosti.

U konačnici, može se istaknuti zaključak autorica Basarac i Vučković (2011.) koje također potvrđuju da se konkurentnost, kao multidimenzionalni pojam, za koji još uvijek ne postoji jedinstvena definicija, može promatrati na nacionalnoj, regionalnoj razini, na razini klastera, industrije, poduzeća i proizvoda, odnosno da je konkurentnost dinamička veličina koju je moguće analizirati na različitim razinama i s različitim stajališta. U ovome završnom radu interes je usmjeren na regionalnu razinu.

1.3. Definiranje i mjerenje regionalne konkurentnosti

Cambridge Econometrics, ECORYS-NEI i Martin (2003.) objašnjavaju kako je regionalna konkurentnost pojam koji se koristi rijetko te nije jasno određen. Kao polazna točka, definicija regionalne konkurentnosti polazi iz izvješća o regijama „*Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of the Regions of the European Union*“ (Commission of the European Communities, 1999.) te glasi: konkurentnost je definirana kao sposobnost proizvodnje dobara i usluga koje zadovoljavaju zahtjeve međunarodnog tržišta, u isto vrijeme održavajući visoke i održive razine dohotka, ili, općenitije, sposobnost stvaranja visokih prihoda i razina zaposlenosti unatoč izloženosti vanjskoj konkurenciji. Drugim riječima, da bi regija bila konkurentna, važno je osigurati i kvalitetu i količinu poslova. Za konkurentnost regije važno je postojanje tvrtki koje su u stanju dosljedno i profitabilno proizvoditi dobra i usluge koji zadovoljavaju zahtjeve otvorenog tržišta u smislu cijena, kvalitete, itd. Pretpostavka je da su interesi tvrtki i regija u kojima se one nalaze uvijek paralelni. To je teško održiv pojam, jer će tvrtke uvijek težiti produktivnosti i profitu, dok regionalna konkurentnost treba uključiti i razinu zaposlenosti. Kako navode Dragičević i Obadić (2012.) konkurentnost obuhvaća više od akumulacije fizičke moći, bogatstva, povećanja imovine pa i od same analize produktivnosti. Nadalje, iako je produktivnost očito važna, poboljšanje razumijevanja faktora koji utječu na rast produktivnosti je bitna stavka za razvijanje strategije jačanja regionalne konkurentnosti, a fokus na produktivnost ne bi trebao zasjeniti pitanje prevođenja rasta produktivnosti u više plaće i veći profit. Ipak, postoje ograničenja ovakvom pogledu na regionalnu konkurentnost. Neki zakoni koji reguliraju ekonomiju međunarodne trgovine ne funkcioniraju na regionalnoj razini. Za razliku od zemalja, kretanje tečaja i fleksibilnost cijena i plaća ili se ne razlikuju ili uopće ne postoje na regionalnoj razini. Upravo suprotno, međuregionalne migracije mobilnih čimbenika, kapitala i rada mogu biti stvarna prijetnja regijama. U nedostatku mehanizama makroekonomske prilagodbe, koncept makroekonomske konkurentnosti ne može se u potpunosti primijeniti na regionalnoj razini. Regionalna konkurentnost, dakle, je koncept koji se nalazi između mikroekonomskog i makroekonomskog poimanja konkurentnosti, jer se za objašnjavanje koncepta regionalne konkurentnosti koristi kombinacija većeg broja elementa iz obje razine konkurentnosti.

Prema Dragičević i Obadić (2012., str. 4.) u suvremenoj analizi konkurentnosti zakon komparativnih prednosti pretpostavlja da se države, regije, poduzeća ili pojedinci ne trebaju usredotočiti isključivo na aktivnosti koje mogu obavljati s nižim troškovima od drugih, već na one u kojima im je relativna prednost veća. Basarac i Vučković (2011.) navode da bi zemlje ili regije trebale odrediti prioritete na temelju onih čimbenika koji ponajviše pridonose rastu konkurentnosti i proizvodnosti prema stupnju razvitka u kojem se nalaze. Dragičević i Obadić (2012., str. 5.) također ističu da se većina poduzeća usredotočuje na mjerenja tržišnog udjela i financijskih ciljeva te da treba osobitu pažnju posvetiti područjima poput ljudskih resursa, korporacijske kulture ili prema oblicima ponašanja potrošača. Produktivnost je svakako vrlo važna, ali visoka produktivnost poduzeća u neučinkovitoj i nestabilnoj poslovnoj klimi ne može rezultirati dugotrajnim uspjehom i višom konkurentnošću, što se zatim ogleda i u širem okruženju.

Nadalje, Dragičević i Obadić (2012.) detaljnije objašnjavaju kako konkurentnost zemalja sve više ovisi o njihovim obrazovnim sustavima, infrastrukturi, dinamici istraživanja i kvaliteti javne administracije. Ti čimbenici imaju znatan utjecaj na konkurentnost, njih je teško mjeriti i oni nisu uključeni u sustave nacionalnih računa. S druge strane, za konkurentnost neke zemlje, odnosno regije, vrlo su bitni i klasteri. Može se reći da su klasteri koncept povezivanja poduzetnika unutar jednog industrijskog sektora, radi boljeg plasmana određene vrste proizvoda. Dragičević (2012.) navodi kako klasteri izrazito utječu na rast produktivnosti.

Zaključno, mogu se istaknuti definicije institucija koje se detaljnije usmjeravaju na mjerenje konkurentnosti. Prema definiciji Svjetskog ekonomskog foruma (World Economic Forum, 2015., str. 4.) konkurentnost je skup institucija, politika i faktora koji određuju razinu produktivnosti u nekoj zemlji. Slično tome, prema definiciji istaknutoj u izvješću o regionalnom indeksu konkurentnosti europskih NUTS 2 regija (Annoni i Dijkstra, 2013., str. 4.) regionalna konkurentnost je sposobnost kreiranja atraktivnog i održivog okruženja za poslovanje i življenje. Upravo taj indeks je osmišljen na regionalnoj razini kako bi se olakšalo razumijevanje i mjerenje konkurentnosti regija te je detaljnije obrađen u poglavljima koja slijede na primjeru EU.

2. INDEKS REGIONALNE KONKURENTNOSTI EUROPSKE UNIJE

Kako bi poboljšala razumijevanje teritorijalne konkurentnosti na regionalnoj razini, Europska komisija (Annoni i Dijkstra, 2013.) je razvila indeks regionalne konkurentnosti (engl. *Regional Competitiveness Index*, RCI), koji pokazuje snage i slabosti svake od EU NUTS 2 regija. Do sada su objavljena dva izdanja ovog istraživanja, 2010. i 2013. Kreiranje indeksa započelo je 2008. i vezuje se uz metodologiju razvijenu od strane Svjetskog ekonomskog foruma koji objavljuje Globalni indeks konkurentnosti (GCI). GCI rangira zemlje od 2004. i razvili su ga Xavier Sala-i-Martin i Elsa V. Artadi (te članovi Svjetskog ekonomskog foruma). Prema Sala-i-Martin i Artadi (2004.) GCI kombinira makroekonomske i mikroekonomske elemente konkurentnosti, a sastoji se od pokazatelja od kojih su dvije trećine prikupljene anketiranjem, istraživanjem mišljenja gospodarstvenika, a jedna trećina dolazi od javno dostupnih izvora, odnosno odnosi se na kvantitativne podatke. Pokazatelji su organizirani u 12 stupova, od kojih svaki stup predstavlja područje koje se smatra bitnim za određivanje konkurentnosti. Stupovi su podijeljeni u tri skupine (temeljna skupina, skupina efikasnosti i skupina inovativnosti) te se nakon prikupljenih pokazatelja kreira kompozitni indeks globalne konkurentnosti. Detaljniji opis metodologije koja se koristi u kreiranju novijih izdanja GCI dostupan je u izvješću World Economic Forum (2015.).

Prvi indeks regionalne konkurentnosti EU objavljen je 2010. (Annoni i Kozovska, 2010.), čiji cilj je bio utvrditi, odnosno komparirati rezultate ekonomske uspješnosti i konkurentnost regija na NUTS 2 razini, za sve EU zemlje članice. Rezultati su pokazali velika odstupanja unutar svake zemlje članice. U tom smislu, mjerenja konkurentnosti na nacionalnoj razini nisu dovoljno precizan način mjerenja konkurentnosti. Navedena analiza, kao i sve ostale analize konkurentnosti na regionalnoj razini, mogu omogućiti prije svega odgovarajuće mjerenje regionalnih razlika u konkurentnosti (one svakako utječu i na nacionalnu razinu), a zatim i identificirati ključne faktore koji bi trebali pridonijeti manje konkurentnim regijama da postanu konkurentnije.

„*EU Regional Competitiveness Index RCI 2013*“ je drugo izdanje indeksa (Annoni i Dijkstra, 2013.), uključuje ažurirane podatke te metodološka poboljšanja, iako ima isti

okvir kreiranja indeksa. Važno je napomenuti da veći broj pokazatelja i metodološka poboljšanja ujedno smanjuju usporedivost ova dva izdanja te bi za kompleksnije analize navedeno trebalo uzeti u obzir. Krajnji cilj je kreiranje usporedive RCI vremenske serije, koja može biti od koristi u postavljanju odgovarajućih prioriteta za poboljšanje konkurentnosti promatranih EU regija u duljem roku. Regije moraju pravovremeno prepoznati i definirati prioritete u okviru svojih strategija razvoja, kako bi se aktivnosti provodile sukladno regionalnim razvojnim potrebama, sa održivim učincima (posebno u uvjetima kada je ekonomska kriza razvoj učinila sve težim zbog ograničenog javnog financiranja). RCI pruža vodič regijama na što bi se trebale usredotočiti, uzimajući u obzir specifičnu situaciju te razinu razvoja svake regije. U tom slučaju, RCI može igrati ključnu ulogu u raspravi o budućnosti kohezijske politike. Već u svom prvom izdanju, indeks se pokazao kao uspješan način sintetiziranja većeg broja različitih pokazatelja u jedan, što je pri mjerenju konkurentnosti poželjno, ali ujedno predstavlja i značajan izazov. Kompozitni indikatori, kao što je RCI, nude tu mogućnost, što je odgovarajuće prepoznato.

Pojedine promjene provedene u RCI 2013 u odnosu na RCI 2010 uvedene su kako bi obogatile razinu opisa i kako bi uklonile (djelomično) nedostatak podataka. Jedna od bitnijih promjena je uključivanje Hrvatske, kao nove članice EU od 1. srpnja 2013.² U kreiranju indeksa, prema Annoni i Dijkstra (2013.), pojedine regije su spojene s okolnima zbog korekcije dnevnih migracija slijedeći novu OECD-ovu definiciju grada. To se uglavnom odnosi na regije oko glavnih gradova, npr. Beč, Prag, Berlin, Amsterdam, London itd. Osim vezano za dnevne migracije, RCI 2013 se morao prilagoditi drugoj reviziji u okviru NUTS regulacije o izmjenama i dopunama NUTS-a za EU-27, koja je stupila na snagu 1. siječnja 2012. Kako većina indikatora uključenih u RCI nisu bili dostupni prema novoj NUTS klasifikaciji, nova uredba je korištena kad je to bilo moguće, dok je u drugim slučajevima korištena stara klasifikacija.

U kreiranju navedenog indeksa objavljenog 2013. (Annoni i Dijkstra, 2013.) koristilo se ukupno sedamdeset i tri pokazatelja. Kao i prethodna verzija, indeks se sastoji od jedanaest stupova koji opisuju teritorijalnu konkurentnost, a odnose se na skupinu

² S aspekta metodologije mjerenja regionalne konkurentnosti, Hrvatska se u izdanju indeksa RCI 2010. ističe kao primjer dobre prakse s obzirom da je slično kreiranje indeksa regionalne konkurentnosti na razini hrvatskih županija i NUTS 2 regija provedeno i prije mjerenja konkurentnosti EU NUTS 2 regija.

temeljnih faktora, faktore efikasnosti i faktore inovativnosti (Annoni i Dijkstra, 2013.). U tablici 1 detaljnije su opisane istaknute skupine.

Tablica 1. Skupine pokazatelja konkurentnosti

TEMELJNA SKUPINA	EFIKASNOST	INOVATIVNOST
Institucije	Visoko obrazovanje/cjeloživotno učenje	Tehnološka spremnost
Makroekonomska stabilnost	Učinkovitost tržišta rada	Poslovna sofisticiranost
Infrastruktura	Veličina tržišta	Inovacija
Zdravlje		
Osnovno obrazovanje		

Izvor: Annoni, P. i Dijkstra, L. (2013.) *EU Regional Competitiveness Index - RCI 2013*. Brussels, Ispra: European Commission Joint Research Centre, Institute for Security and Protection of the Citizens; Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online] str. 5. Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

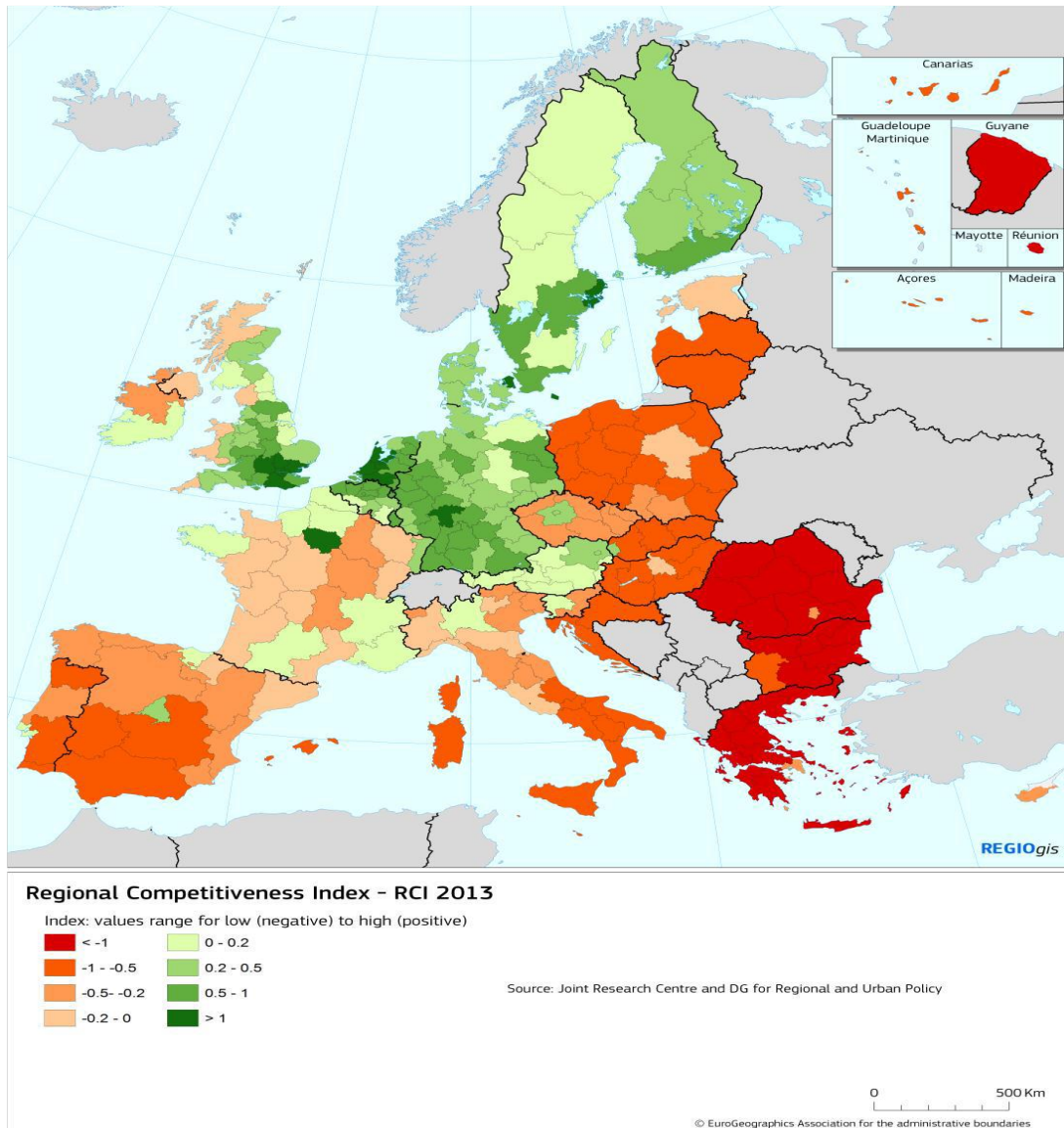
Kao što i naziv govori, temeljni faktori predstavljaju pokretače svih gospodarstava. Oni uključuju kvalitetu institucija, makroekonomsku stabilnost, infrastrukturu, zdravlje i kvalitetu osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja. Ovi stupovi najvažniji su za slabo razvijene regije. Faktori efikasnosti su visoko obrazovanje i cjeloživotno učenje, učinkovitost tržišta rada i veličina tržišta. Inovacijski faktori, posebno važni za najnaprednija regionalna gospodarstva, uključuju tehnološku spremnost, poslovnu sofisticiranost i inovaciju. Ova grupa igra važnu ulogu u srednje i jako razvijenim regijama. Sveukupno, RCI je dizajniran da otkrije i kratkoročne i dugoročne sposobnosti pojedinih regija, kao i odrednice konkurentnosti slabije razvijenih te razvijenijih regija.

Radi boljeg razumijevanja stupova konkurentnosti navest će se neki od pokazatelja koji su korišteni u određivanju konkurentnosti prema Annoni i Dijkstra (2013.). Za institucije su korišteni pokazatelji vezani za korupciju, vladavinu zakona, političku stabilnost, zločine/sigurnost i slično. Kod makroekonomske stabilnosti pokazatelji su isključivo na razini država. To uključuje državni dug, državni deficit, štednju, vladine prinose na obveznice itd. Pokazatelji za infrastrukturu istražuju prometnu povezanost, pristupačnost okolnim regijama automobilom ili javnim prijevozom te broj dostupnih letova. U stupu zdravlja bitno je trajanje života, smrtnost novorođenčadi,

teške prometne nezgode, broj smrti od raka i srčanih bolesti osoba mlađih od 69 godina i broj samoubojstava. Indikatori osnovnog obrazovanja bave se niskim dostignućima u čitanju, matematici i znanosti. Indikatori visokog obrazovanja su postotak populacije sa visokim obrazovanjem, populacija od 25-64 godine u obrazovanju ili učenju te pristupačnost sveučilištima. Kod učinkovitosti tržišta rada bitne su stope zaposlenosti i nezaposlenosti, produktivnost rada, nezaposlenost žena, ravnoteža spolova u zaposlenosti i nezaposlenosti, udio populacije od 15-24 god. koji se ne školuju i nisu zaposleni i sl. Veličinu tržišta određuju prosjek raspoloživog dohotka, BDP i veličina populacije. Tehnološku spremnost također određuju pokazatelji isključivo na razini država. Tu je značajna i dostupnost najnovijih tehnologija, apsorpcija tehnoloških inovacija na razini tvrtki, online kupnja i prodaja, broj širokopojasnih priključaka itd. Poslovna sofisticiranost uključuje zaposlenost i bruto dodanu vrijednost poslovnih usluga i zapošljavanje u tvrtkama stranih vlasnika. Inovacijski indikatori su broj prijavljenih patenata na milijun stanovnika, udio zaposlenih u kreativnoj klasi, znanstvene objave na milijun stanovnika, primjene visokotehnoloških patenata i zaposlenost u visokotehnološkim sektorima.

Nakon opisa osnovnih obilježja indeksa, u nastavku se detaljnije prikazuju rezultati. Na slici 1 prikazani su rezultati RCI u 2013., iz kojih se mogu vidjeti značajne razlike među NUTS 2 regijama EU prema ostvarenoj razini konkurentnosti.

Slika 1. Konkurentnost EU regija prema Indeksu regionalne konkurentnosti EU, 2013.

Izvor: Annoni, P. i Dijkstra, L. (2013.) *EU Regional Competitiveness Index - RCI 2013*. Brussels, Ispra: European Commission Joint Research Centre, Institute for Security and Protection of the Citizens; Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online] str. 4. Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

EU NUTS 2 regije sa najlošijim rezultatima konkurentnosti označene su na slici crvenom bojom, što znači da im je indeks konkurentnosti manji od -1, dok je indeks najkonkurentnijih regija iznad 1 i te regije su označene tamno zelenom bojom. Razvijenije zemlje Europe očekivano bilježe i više rezultate prema konkurentnosti iako su na regionalnoj razini prisutne razlike.

U tablici 2 prikazane su najkonkurentnije regije EU prema rezultatima objavljenim u RCI 2013. Najkonkurentnija regija je ocijenjena sa 100, a najmanje konkurentna regija EU sa 0. Osam od deset najboljih regija potvrđuje svoje mjesto među najboljima iz prvog izdanja indeksa 2010.

Tablica 2. Najkonkurentnije regije u EU prema Indeksu regionalne konkurentnosti EU, 2013.

REGIJA	RCI 2013
Utrecht	100
Područje Londona	94
Berkshire, Buckinghamshire i Oxfordshire	94
Regija Stockholm	93
Surey, Istočni i Zapadni Sussex	91
Regija Amsterdam (Flevoland i Noord-Holland)	90
Regija Frankfurt (Darmstadt)	89
Regija Pariz (Île de France)	89
Regija Kopenhagen (Hovedstaden)	89
Zuid-Holland (Južna Nizozemska)	88

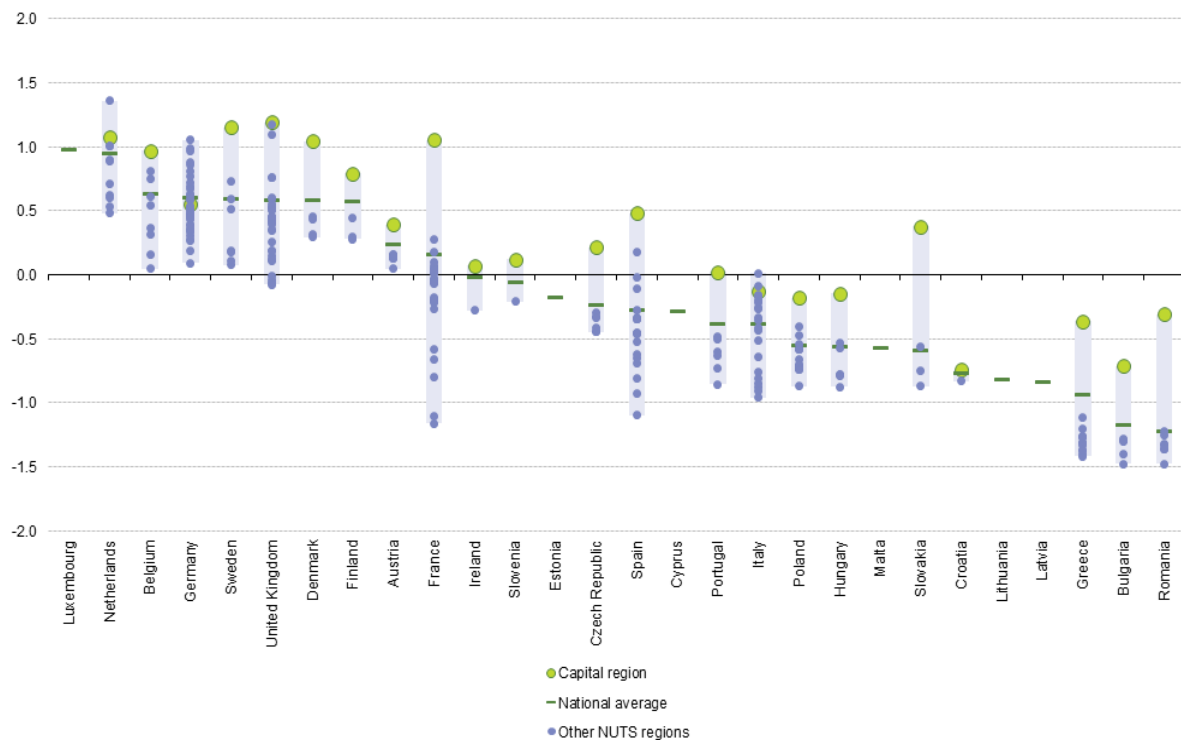
Izvor: Annoni, P. i Dijkstra, L. (2013.) *EU Regional Competitiveness Index - RCI 2013*. Brussels, Ispra: European Commission Joint Research Centre, Institute for Security and Protection of the Citizens; Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online] str. 133. Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

U oba izdanja nizozemska regija Utrecht je najkonkurentnija EU regija. Dvije nove regije u prvih deset su njemačka regija Frankfurt i Surey, istočni i zapadni Sussex iz Velike Britanije. Zanimljivo je primijetiti da su sedam od deset najboljih regija, regije u kojima su smješteni glavni gradovi ili područja koja uključuju velike gradove. Na drugom kraju ljestvice konkurentnosti mogu se pronaći regije koje su kontinuirano lošije rangirane, kao što su: regije Grčke i Bugarske te dvije regije južne Rumunjske. U svim članicama EU, samo u tri zemlje, Italiji, Njemačkoj i Nizozemskoj, regija u kojoj je smješten glavni grad nije najuspješnija regija. U svim ostalim članicama regija u kojima se nalaze glavni gradovi su ujedno i najkonkurentnije regije. Navedeno također otvara potrebu detaljnijeg razlikovanja konkurentnosti na nižoj razini od regionalne (npr. prema gradovima, metropolitanskim područjima i sl.), budući da

regije u kojima su smješteni glavni/veći gradovi bilježe znatno bolje rezultate konkurentnosti.

Kao što je prikazano ranije na slici 1, ali i pobliže u nastavku na slici 2, indeks otkriva značajne razlike u konkurentnosti između i unutar pojedinih zemalja te će se u nastavku rada, pokušati naglasiti istaknute razlike među zemljama i unutar zemalja, među regijama.

Slika 2. Regionalne razlike prema indeksu regionalne konkurentnosti u EU državama članicama, 2013.

(¹) The light purple shaded bar shows the range of the highest to lowest region for each country. The dark green bar shows the national average. The green circle shows the capital city region. The dark purple circles show the other regions. Chemnitz (DED4), Leipzig (DED5), Emilia-Romagna (ITH5), Marche (ITI3), Cheshire (UKD6) and Merseyside (UKD7); estimates based on the NUTS 2006 classification.

Source: European Commission (Joint Research Centre and Directorate-General for Regional and Urban Policy)

Izvor: Eurostat (2014.) *Regional disparities in the competitiveness index, by NUTS 2 regions, 2013 (EU-28=0)*. Bruxelles: Statistics Explained. [Online]. Dostupno na: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Regional_disparities_in_the_competitiveness_index,_by_NUTS_2_regions,_2013_\(1\)_EU-28_%3D_0_RYB14.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Regional_disparities_in_the_competitiveness_index,_by_NUTS_2_regions,_2013_(1)_EU-28_%3D_0_RYB14.png) [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

Konkurentnost EU zemalja članica prikazana je na slici plavim crticama, dok točke predstavljaju konkurentnost regija. Zelenim krugovima označene su regije u kojima je smješten glavni grad, dok su plavim krugovima označene ostale NUTS 2 regije prema pojedinim državama članicama. U zemljama kao što su Španjolska,

Francuska, Velika Britanija, Slovačka, Rumunjska, Švedska i Grčka, razlike u regionalnoj konkurentnosti posebno su izražene (Annoni i Dijkstra, 2013.). Kod već tri spomenute iznimke, Italije, Njemačke i Nizozemske, regija s glavnim gradom nije najkonkurentnija, ali razlika između najviše i najmanje konkurentne regije i dalje su značajne. Sve države članice (koje imaju više od 1 NUTS 2 regije) bilježe odstupanja regija od nacionalnog prosjeka prema konkurentnosti u pozitivnom i negativnom kontekstu. Ovi rezultati pokazuju da teritorijalna konkurentnost u EU ima snažnu regionalnu dimenziju, koju analiza na razini zemalja članica ne može u potpunosti obuhvatiti (Annoni i Dijkstra, 2013.). Razlike u regionalnoj konkurentnosti trebale bi pokrenuti raspravu u kojoj mjeri su ti nedostaci štetni za nacionalnu konkurentnost zemalja i koje mogućnosti (instrumenti) se mogu primijeniti kako bi se regionalne razlike u konkurentnosti umanjile te kako bi se riješila ograničenja u daljnjem jačanju ili održavanju regionalne konkurentnosti. RCI, dakle, pokazuje policentričan uzorak sa snažnim glavnim i metropolitanskim regijama u mnogim dijelovima EU. Pojedine regije u kojima su smješteni glavni gradovi okružene su sa približno jednako konkurentnim regijama, ali u mnogim zemljama, posebice u slabije razvijenim zemljama centralne i istočne Europe, područja u blizini regija u kojima su smješteni glavni gradovi su znatno manje konkurentna. Budući da je navedeno također uočeno i u izdanju iz 2010., RCI pokazuje da u tri godine učinci prelijevanja između zemalja ili regija nisu pomogli slabijim regijama, a svakako nije ni ekonomska kriza.

U nastavku rada se analizira konkurentnost regije koja je prema trenutno dostupnim, objavljenim indeksima regionalne konkurentnosti EU najkonkurentnija NUTS 2 regija, odnosno konkurentnost regije Utrecht.

3. KONKURENTNOST REGIJE UTRECHT

3.1. Temeljna obilježja regije

Kako navodi službena stranica Utrechta (City of Utrecht, 2016.), Utrecht je najmanja regija Nizozemske, površine od 1400 m², što je 4.5% ukupne površine Nizozemske. U regiji živi oko 1 250 000 stanovnika, što je 7.5% ukupne populacije Nizozemske, od čega oko 330 000 u gradu Utrechtu, središtu regije i četvrtom najvećem gradu Nizozemske. Nizozemska je jedna od najbogatijih članica EU, stoga ne čudi kako BDP po stanovniku najkonkurentnije regije Utrecht iznosi 46 500 eura (Eurostat, 2016b.).

Slika 3. Regije Nizozemske

Izvor: Maps of World (2012.) *Netherlands Map Provinces.* [Online] Dostupno na: <http://www.mapsofworld.com/netherlands/netherlands-political-map.html> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

Slika 3 predstavlja geografski prikaz regija Nizozemske. Utrecht je bogata, poslovno orijentirana regija s jakim uslužnim sektorom, u kojem je zaposleno 16.7% stanovništva (Van Barneveld, 2014.). Zaposlenost u javnom i poslovnom sektoru je nešto viša od one u EU i Nizozemskoj, dok je poblje zaposlenost u znanosti i

tehnologiji 10% viša od prosjeka EU i Nizozemske (Van Barneveld, 2016). Stopa zaposlenosti u regiji 2015. iznosila je 63.9%, stopa nezaposlenosti stanovništva u dobi od 15 do 24 godine je 11%, dok je ukupna stopa nezaposlenosti 6.4% (Eurostat, 2016c.). Prema Van Barneveld (2014.) najistaknutiji ekonomski sektori regije su informacijske i komunikacijske usluge, poslovna podrška i konzultantske usluge, financijske usluge te trgovina i prijevoz. Nadalje, turizam, sport i rekreacija su područja u kojima se Utrecht specijalizirao u odnosu na Nizozemsku u cjelini. Glavni izvozni proizvod regije su usluge, snažno usredotočene na nacionalno tržište. 15% BDP-a zaradi se izvozom (nacionalni prosjek je 23%), dok je samo 8% BDP-a generirano iz izvora u provinciji, koje bi označavale županije (Van Barneveld, 2014.). Regiju Utrecht stoga možemo smatrati dobavljačem usluga drugim regijama Nizozemske, regiju orijentiranu uslugama i trgovini, što se ujedno vidi i u priloženoj tablici.

Tablica 3. Ekonomska struktura regije Utrecht, 2014.

Sektor	% BDP	% zaposlenih
Zdravstvo	9,9	14,6
Informacijsko-komunikacijski sektor (ICT)	9,5	6,1
Financijske usluge	9,3	4,5
Veleprodaja	8	6
Nekretnine	7,8	0,8
Specijalizirane poslovne usluge	7,4	8,1
Uprava	7,1	5,8
Industrija	6,6	6
Opće poslovne usluge	6,3	8,6
Graditeljstvo	5,8	5,7
Obrazovanje	5,6	6,2
Maloprodaja	4,6	10,2
Prijevoz	3,6	3,5
Energija, voda i otpad	2,5	0,5
Drugo	2,1	7,1
Ugostiteljstvo	1,6	3,1
Kultura, sport, rekreacija	1,5	2,1
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	0,7	1,2
Rudarstvo	-	-

Izvor: Van Barneveld, J. (2014.) *Regional Innovation Monitor Plus, Regional Innovation Report*. Brussels: Technopolis Group. [Online] str. 12. Dostupno na: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/sites/default/files/report/2014%20RIM%20Plus_Regional%20Innovation%20Report_Utrecht.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

Najveći udio zaposlenih regija ima u sektoru zdravstva, nakon čega slijede maloprodaja, opće poslovne usluge i specijalizirane poslovne usluge. Zdravstvo, ICT, financijske usluge te veleprodaja prednjače prema udjelu u BDP-u.

Grad Utrecht važan je dionik u upravljanju regijom. Kao najveći grad u regiji, koji sadrži znanstveni park i veliki dio svih ostalih gospodarskih aktivnosti, postojale su određene „napetosti“ između grada i regije. Na službenoj stranici grada Utrechta (City of Utrecht, 2016.) navode kako pojedini ispitanici³ smatraju da je regija više od samog grada, ističući grad Amersfoort, drugi po veličini u regiji, središte značajne gospodarske aktivnosti u sektorima logistike i inženjeringa. Većina ispitanih istaknula je kako je ova napetost dovela do borbe za prevlast između grada Utrechta i regije Utrecht. Na primjer, kada je u pitanju međunarodna akvizicija, i grad i regija vodili su samostalnu politiku, što je zbunjivalo potencijalne međunarodne partnere koji su željeli poslovati u regiji ili gradu. Osnivanje Ekonomskog odbora Utrecht (EBU) donekle je ublažilo taj problem, jer su u odboru predstavnici regije i oba grada, Utrechta i Amersfoorta (Van Barneveld, 2014.), što potvrđuje značajnu ulogu institucija u upravljanju regionalnim razvojem.

3.2. Analiza po skupinama Indeksa regionalne konkurentnosti Europske unije

U analizi prema skupinama Indeksa regionalne konkurentnosti EU, može se vidjeti zašto je Utrecht konkurentnija regija od preostalih regija. U odnosu na druge regije, regija Utrecht ima dobre rezultate u svim stupovima konkurentnosti, što je vidljivo u tablici 4. Rezultati za regiju Utrecht, ali i druge dvije nizozemske regije relativno su dobri u svim stupovima, za razliku od Londona, Pariza i Frankfurta koji imaju slabo razvijene institucije u odnosu na ostale regije, ili Kopenhagena i Stockholma koji zaostaju u infrastrukturi i veličini tržišta. Navedeno upućuje na potrebu kombiniranja različitih faktora konkurentnosti u cilju postizanja najviših rezultata.

³ Postavljena su anketna pitanja o suradnji između grada i regije stanovnicima regije Utrecht.

Tablica 4. Pojedinačni rezultati prema stupovima za 10 najuspješnijih NUTS 2 regija

Pojedinačni rezultati prema stupovima indeksa regionalne konkurentnosti EU za 10 najuspješnijih NUTS 2 regija											
	Institucije	Makroekonomska stabilnost	Infrastruktura	Zdravlje	Osnovno obrazovanje	Visoko obrazovanje	Učinkovitost tržišta rada	Veličina tržišta	Tehnološka spremnost	Poslovna sofisticiranost	Inovacija
Utrecht	18	10	8	12	3	5	2	6	17	8	14
London	110	25	15	9	9	4	79	1	28	7	43
Berkshire, Buckinghamshire i Oxfordshire	43	25	18	15	9	3	59	5	24	20	3
Stockholm	16	3	126	1	14	2	7	80	1	9	1
Surey, Ist. i Zap. Sussex	43	25	27	6	9	8	52	3	27	11	23
Amsterdam	21	10	32	21	3	24	3	28	8	6	56
Frankfurt	107	8	9	38	6	65	30	20	38	2	17
Pariz	121	16	14	29	16	49	66	2	103	3	13
Kopenhagen	15	4	118	97	5	1	25	105	10	16	2
Južna Nizozemska	18	10	16	20	3	22	24	13	18	21	52

Izvor: prema: Annoni, P. i Dijkstra, L. (2013.) *EU Regional Competitiveness Index - RCI 2013*. Brussels, Ispra: European Commission Joint Research Centre, Institute for Security and Protection of the Citizens; Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online] str. 146. Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

Ova tablica također objašnjava zašto su čak tri nizozemske regije tako visoko pozicionirane. Svaka regija koja je smještena oko velikog grada slaba je u jednom ili više stupova, dok regija Utrecht nema loših rezultata niti u jednom stupu. Dio razloga leži u tome što je Utrecht središnja regija Nizozemske, vrlo su dobro povezani s okolnim regijama i gradovima, posebice sa Amsterdamom. Invest Utrecht (2016a.) navodi kako je glavna ekonomska politika regije usmjeravanje prema ICT sektoru, financijskim uslugama, zdravstvenim i poslovnim uslugama te veleprodaji i maloprodaji. Sa veoma jakim sveučilištem u gradu Utrechtu i velikim brojem visoko obrazovanih građana uspjeli su privući strane investitore u regiju (Invest Utrecht,

2016b.) i fokusirati resurse u opskrbljivanje ostalih predjela zemlje. U regiji su jako ponosni na postignuća u ICT sektoru i čak idu toliko daleko da Utrecht nazivaju Silikonskom dolinom Nizozemske. Središte je brojnih poznatih ICT tvrtki, uključujući Oracle, Capgemini, CSC, Asus i Fujitsu te Utrecht ima najveći postotak radnika zaposlenih u ICT sektoru u cijeloj Nizozemskoj, a ICT sektor je jedan od najbrže rastućih sektora regije. S naglaskom na softver i usluge, uključujući *cloud computing* i razvoj, distribuciju i implementaciju aplikacija, središnji položaj regije čini je odličnom lokacijom za ponuđače ICT usluga.

3.3. Temeljni faktori

U ovom poglavlju će se analizirati pokazatelji koji se odnose na temeljne faktore. U tablici 5 prikazani su rezultati skupine pri čemu je regija Utrecht komparirana sa nekoliko odabranih regija. Regije koje su odabrane za usporedbu ubrajaju se u 10 najkonkurentnijih regija u EU pa je iz tablice 5 vidljiva razlika između Utrechta i regija koje se također ističu prema uspješnim rezultatima. U tablici nisu uključeni makroekonomska stabilnost i osnovno obrazovanje zato što se određuju isključivo na razini zemalja članica, a ne na regionalnoj razini. Rezultati prema Annoni i Dijkstra (2013.) za makroekonomsku stabilnost su sljedeći: Njemačka 0.74, Francuska -0.01, Ujedinjeno Kraljevstvo -0.46, Nizozemska 0.66. Ocjene za osnovno obrazovanje su: Njemačka 0.49, Francuska -0.17, Ujedinjeno Kraljevstvo 0.38, Nizozemska 1.43.

Tablica 5. Rezultati temeljnih faktora najkonkurentnijih regija u EU za regiju Utrecht i odabrane regije

Regija	Institucije	Infrastruktura	Zdravlje	Temeljna skupina	
				Rezultat	Mjesto
Utrecht	1,31	1,76	0,71	1,176	2
Amsterdam	1,30	1,56	0,66	1,034	9
Južna Nizozemska	1,31	0,82	0,67	1,127	5
London	0,60	1,49	0,73	0,586	44
Pariz	0,57	1,64	0,60	0,500	61
Frankfurt	0,55	1,75	0,56	0,841	16

Izvor: prema: Annoni, P. i Dijkstra, L. (2013.) *EU Regional Competitiveness Index - RCI 2013*. Brussels, Ispra: European Commission Joint Research Centre, Institute for Security and Protection of the Citizens; Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online] str. 17-52. Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

Sukladno istom istraživanju (Annoni i Dijkstra, 2013.) regija Utrecht i druge dvije nizozemske pa čak i regija Frankfurt, imaju dobre rezultate prema temeljnim faktorima konkurentnosti. Taj dobar rezultat je djelomično uvjetovan rezultatima u stupovima makroekonomske stabilnosti i obrazovanja na razini zemalja, koji su loši za Englesku i Francusku pa stoga i London i Pariz imaju slabije ocjene.

U pogledu konkurentnosti institucija, Utrecht zauzima osamnaesto mjesto od ukupno 262 EU regije i najbolje je plasirana nizozemska regija (Annoni i Dijkstra, 2013.). U deset najboljih regija bolje rangirani su jedino Stockholm i Kopenhagen. Što se tiče zdravlja, Utrecht se nalazi na dvanaestom mjestu i također je bolji od ostalih regija u Nizozemskoj. Najbolji rezultat Utrechta prema temeljnim faktorima, ako se ne uzima u obzir osnovno obrazovanje koje je jednako za sve nizozemske regije (treća najbolja zemlja EU prema obrazovanju), je u stupu infrastrukture (Annoni i Dijkstra, 2013.). Utrecht je u tom pogledu osma regija u EU i ima najbolji rezultat u prvih deset regija. Dobra prometna povezanost uvelike je utjecala na dobar rezultat konkurentnosti infrastrukture. Idealan položaj Utrechta je razlog tako dobroj povezanosti. Službena stranica grada (City of Utrecht, 2016.) navodi kako u krugu od 500 km od regije živi oko 170 000 000 stanovnika, više od pola populacije EU. 30 minuta vožnje od grada je međunarodni aerodrom *Schiphol*, koji nudi direktne letove na 323 destinacije, uključujući 70 dnevnih letova u London, 25 u Pariz i 11 u New York. Do Londona se može stići letom od 1 sat, a za 2 sata u većinu drugih odredišta u EU (Invest Utrecht, 2016.). Unutarnje luke u regiji odlično su povezane sa jednom od najboljih luka svijeta, Rotterdamom. Prema stranici Invest Utrecht (2016.), u Utrechtu se nalazi najveća željeznička postaja Nizozemske, koja Utrecht povezuje sa ostalim većim gradovima zemlje, a do međunarodnih gradova, uključujući i Frankfurt i Pariz može se putovati za manje od četiri sata. Na službenoj stranici grada Utrechta (City of Utrecht, 2016.) može se vidjeti kako je Utrecht u centru nizozemske željezničke mreže. U gradu svoje sjedište imaju *Nederlandse Spoorwagen*, glavni željeznički operater u Nizozemskoj i *Pro Rail*, vladina organizacija za održavanje željezničkih pruga. Nizozemska ima odličnu širokopojasnu mrežu i „uživa“ u visokim prosječnim brzinama Internet veze te jednu od najzrelijih i najdjelotvornijih politika internet sigurnosti u svijetu. Sve ovo regiju Utrecht čini odličnim izborom za lokaciju međunarodnih tvrtki koje pokušavaju osvojiti tržišta Nizozemske ili Europe. Odličan pokazatelj navedenog je rast stanovnika grada Utrechta od 2007. do 2014. godine sa

226 000 na 330 000, rast od preko 30 000 u samo 7 godina. Taj rast se može objasniti dolaskom stranaca u regiju, jer demografska statistika pokazuje da su preko 12% stanovnika regije stranci (City of Utrecht, 2016.).

U samom gradu Utrechtu, i općenito, cijeloj Nizozemskoj, javni prijevoz je odlično organiziran i jedna kartica se može koristiti za sve vrste javnog prijevoza, koje uključuju tramvaj, autobus, vlak i metro. Ipak, najčešće prijevozno sredstvo u gradu je bicikl (City of Utrecht, 2016.). Također, Utrecht (City of Utrecht, 2016.) se „hvali“ time kako svaki dan otprilike 20 000 ljudi biciklom putuje na posao ili u školu. Grad ima nekoliko važnih biciklističkih ruta i biciklom se najlakše snaći u gradu. Grad je na dobrom putu da postane jedan od najpoznatijih biciklističkih gradova u svijetu, a vlasti grada to potiču jer je zdravo, jeftino i dobro za okoliš.

3.4. Faktori efikasnosti

Prema analiziranom istraživanju „*EU Regional Competitiveness Index*“ (Annoni i Dijkstra, 2013.) može se vidjeti kako kao i u temeljnoj skupini, regija Utrecht ima odlične rezultate prema faktorima efikasnosti u odnosu na prikazane rezultate ostalih regija. Druge dvije nizozemske regije također imaju dobre rezultate u navedena tri stupa faktora efikasnosti, ali su rezultati prema sva tri stupa slabija od Utrechta. Od prvih deset regija jedino je London bolji od Utrechta u ovom slučaju i to isključivo zahvaljujući velikom tržištu.

U tablici 6 prikazani su rezultati za faktore efikasnosti prema Indeksu regionalne konkurentnosti EU za regiju Utrecht i odabrane regije. U ovoj skupini vrednuju se visoko obrazovanje, veličina tržišta i učinkovitost tržišta rada.

Tablica 6. Rezultati za faktore efikasnosti prema Indeksu regionalne konkurentnosti za regiju Utrecht i odabrane regije

	Visoko obrazovanje i cjeloživotno učenje	Učinkovitost tržišta rada	Veličina tržišta	Skupina efikasnosti	
				Rezultat	Mjesto
Utrecht	1,53	1,40	1,45	1,459	2
Amsterdam	1,01	1,26	0,87	1,049	7
Južna Nizozemska	1,04	0,98	1,24	1,087	6
London	1,55	0,50	2,36	1,468	1
Pariz	0,69	0,62	1,83	1,047	8
Frankfurt	0,56	0,93	1,07	0,855	16

Izvor: prema: Annoni, P. i Dijkstra, L. (2013.) *EU Regional Competitiveness Index - RCI 2013*. Brussels, Ispra: European Commission Joint Research Centre, Institute for Security and Protection of the Citizens; Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online] str. 67-75. Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

Unatoč tome što je Utrecht najmanja regija Nizozemske, ima veliko tržište rada, na području cijele Nizozemske, koju regija opskrbljuje već spomenutim raznim uslugama (Van Barneveld, 2014.). Prema učinkovitosti tržišta rada regija Utrecht je postigla bolji rezultat od ostalih devet najkonkurentnijih EU regija (Annoni i Dijkstra, 2013.). Navedeno proizlazi iz uspješnih rezultata s obzirom na pokazatelje kao što su stopa zaposlenosti i nezaposlenosti, ravnoteža spolova u zaposlenosti i dr. Najbolji rezultat s obzirom na ostale promatrane faktore unutar regije iz skupine faktora efikasnosti, regija ima u stupu visokog obrazovanja, gdje je na petom mjestu u EU, nakon tri engleske regije i Kopenhagena, koji je najbolji u tom pogledu (Annoni i Dijkstra, 2013.). O tome nešto više u nastavku rada.

3.5. Obrazovanje kao značajna odrednica konkurentnosti regije Utrecht

Značajan razvojni i konkurentni potencijal regije Utrecht je visoko obrazovanje. Dobar rezultat u stupu visokog obrazovanja ne iznenađuje ako pogledamo grad Utrecht. U gradu se nalazi značajan broj škola i visoko obrazovnih ustanova. Prema podacima Invest Utrecht (2016.) 44% zaposlenih u regiji imaju sveučilišnu diplomu. Na toliko veliki postotak visoko obrazovane radne snage snažno utječe orijentiranost regije na uslužne djelatnosti, ali i najveća visoka obrazovna ustanova Sveučilište Utrecht. Sveučilište je osnovano 1636. godine, najbolje je sveučilište u Nizozemskoj,

sedamnaesto najbolje sveučilište Europe i pedeset sedmo najbolje sveučilište svijeta. Sveučilište Utrecht sastoji se od sedam fakulteta, od kojih je važno istaknuti Veleučilište primijenjenih znanosti Hogeschool Utrecht i TiasNimbas poslovnu školu, najveću školu menadžmenta tog tipa u Nizozemskoj, čiji je program menadžmenta 2008. proglašen dvadeset i četvrtim najboljim programom svijeta od strane Financial Times-a. Sveučilište Utrecht (City of Utrecht, 2016.) jedno je od najstarijih sveučilišta u Nizozemskoj i ima oko 31 000 studenata. 7% studenata sveučilišta su stranci, a omjer ženskih i muških studenata je pedeset devet naspram četrdeset jedan. Osim sveučilišta, u Utrechtu je i niz različitih visoko obrazovnih institucija pa u gradu Utrechtu živi preko 70 000 studenata, što je 20% ukupne populacije grada (City of Utrecht, 2016.). Ostali programi, prema City of Utrecht (2016.), su sveučilišni koledž, umjetnički fakultet, fakultet za specijalizaciju učitelja osnovne škole i najveća ljetna škola u Europi, Utrecht Summer School, sa preko dvjesto kolegija u gotovo svim disciplinama na prvostupničkoj, magistarskoj i doktorskoj razini. Velik broj fakulteta i raznolikost ponuđenog obrazovanja rezultirali su vrlo obrazovanim stanovništvom, a 85% stanovništva govori barem dva strana jezika (City of Utrecht, 2016.).

3.6. Inovacijski faktori

Prema posljednjoj analiziranoj skupini, skupini koja se odnosi na inovativnost, dobri rezultati i posebnosti regije Utrecht se potvrđuju.

U tablici 7 prikazani su rezultati konkurentnosti za regiju Utrecht i odabrane regije prema faktorima inovativnosti. U tablici nije prikazan konačan rezultat za tehnološku spremnost, jer je u kućanstvima utvrđena na razini regije, dok je u poduzećima utvrđena na razini zemalja, pa je konačan rezultat prosjek ta dva rezultata. Tehnološka spremnost poduzeća u Nizozemskoj je 0.84, u Francuskoj 0.29, u Njemačkoj 0.68, a u Ujedinjenom Kraljevstvu 0.70.

Tablica 7. Rezultati inovacijskih faktora za regiju Utrecht i odabrane regije

Regija	Tehnološka spremnost (kućanstva)	Poslovna sofisticiranost	Inovacija	Skupina inovacije	
				Rezultat	Mjesto
Utrecht	1,32	1,55	1,30	1,310	9
Amsterdam	1,53	1,81	0,47	1,115	11
Južna Nizozemska	1,29	0,81	0,49	0,789	26
London	1,28	1,69	0,72	1,136	12
Pariz	0,85	2,38	1,31	1,421	6
Frankfurt	1,07	2,50	1,18	1,515	3

Izvor: prema: Izvor: prema: Annoni, P. i Dijkstra, L. (2013.) *EU Regional Competitiveness Index - RCI 2013*. Brussels, Ispra: European Commission Joint Research Centre, Institute for Security and Protection of the Citizens; Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online] str. 90-133. Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

Pokazatelji tehnološke spremnosti u kućanstvima su bili pristup širokopojasnoj mreži i internetu te broj individualnih kupnji ostvarenih preko interneta. Na razini poduzeća znatno je više pokazatelja, a neki od njih su dostupnost najnovijih tehnologija, tehnološka prilagodba, kupnja preko interneta od strane poduzeća, broj narudžbi zaprimljenih preko interneta te broj poduzeća sa fiksnim širokopojasnim pristupom. Regija Utrecht ostvarila je sedamnaesto mjesto prema tehnološkoj spremnosti, drugi najbolji rezultat po stupovima, ali ukoliko taj rezultat usporedimo sa drugim najkonkurentnijim regijama vidimo da je Utrecht i dalje bolja od većine regija. U poslovnoj sofisticiranosti sve najkonkurentnije regije imaju dobre rezultate, a Utrecht zauzima osmo mjesto. U inovacijskom stupu regija Utrecht je na četrnaestom mjestu, ali kao i kod poslovne sofisticiranosti, konkurentnija je od većine prvih deset najkonkurentnijih regija. Prema ukupnom rezultatu u inovacijskoj skupini Utrecht je deveta najkonkurentnija regija EU i u pogledu inovacije manje je konkurentna od regija s velikim gradovima kao što su Stockholm, Frankfurt, Pariz ili Kopenhagen. Međutim, napredak u implementaciji politike inovativnosti može pridonijeti ostvarenju boljih rezultata i u ovoj skupini.

4. INOVACIJSKA POLITIKA REGIJE UTRECHT

4.1. Važnost inovacija

U odnosu na izdanje indeksa regionalne konkurentnosti iz 2010. godine, regija Utrecht znatno je napredovala u gotovo svim stupovima, ali najviše u skupini inovacija, pri čemu je zanimljivo istaknuti da su poduzetnici iskoristili oba izdanja RCI kako bi razvili inovacijsku strategiju regije, prepoznavši da u inovaciji leži budućnost te ukoliko žele ostati konkurentni moraju zadržati korak sa ostatkom najinovativnijih regija EU. Važnost inovacije je uočena i u Europskom vijeću, koje od 2010. provodi inicijativu poboljšanja inovacija u zemljama EU (Van Barneveld, 2014.). Ova inicijativa se provodi na razini zemalja EU, ali također i na regionalnoj razini.

Utrecht, najmanja nizozemska regija sa osnovnom gospodarskom aktivnošću u uslužnoj ekonomiji, ICT i ne-industrijskim istraživanjima, znanstvenom sposobnošću usmjerenoj u prirodne znanosti i zdravlje te prema održivom razvoju i zelenoj ekonomiji, suočava se sa nekoliko izazova koji se tiču poboljšanja inovacija, a koja Joost van Barneveld (2014.) analizira u svojoj publikaciji „*Regional Innovation Monitor Plus Regional Innovation Report*“. Prvi izazov je činjenica da Utrecht ima odlične akademske sposobnosti, koje do nedavno nisu aktivno iskorištene. Utrecht je dom najvećem nizozemskom sveučilištu i središte nacionalnih istraživačkih institucija u područjima javnog zdravlja, klime, okoliša, urbanog planiranja i primijenjenih istraživanja. Unatoč dobrim institucijama zasebno, veze između njih i uslužne ekonomije, glavnog fokusa regije, nisu bile dovoljno ostvarene u prošlosti. Drugi izazov je da Utrechtu nedostaje proizvodna industrija u koju bi se potencijalne tehnološke inovacije implementirale. Utrecht ne opskrbljuje inženjere i ima vrlo slabo razvijenu industriju (Van Barneveld, 2014.). To rezultira ograničenim potencijalom za tehničke inovacije i dodatno naglašava važnost povezivanja akademskih sposobnosti sa uslužnom ekonomijom. Još jedan izazov je oslanjanje gospodarstva regije na usluge, što je čini osjetljivom na ekonomske trendove.

BDP regije i ostali ekonomski pokazatelji bili su pogođeni krizom nakon 2001. koja se dogodila zbog veće popularnosti interneta koju tvrtke to nisu mogle pratiti te financijskom i gospodarskom krizom nakon 2008. Regija ima vrlo skroman obujam

izvoza u inozemstvo i uglavnom opskrbljuje Nizozemsku uslugama, no jak uslužni sektor je također i slabost, zato što je tržište usluga u samoj regiji veoma malo. U svjetlu ovih izazova, korisno je napomenuti da je regija suočena sa velikim društvenim izazovima Europe (City of Utrecht, 2013.).

Regija kao najvažnije probleme ističe starenje stanovništva i izazove vezane uz održivost, energiju, klimatske promjene, učinkovitost resursa. Utrecht ima temelje za rješavanje tih pitanja u svojim uslugama, ICT sektorom i znanjem o javnom zdravlju i održivosti. Kako bi uspješno pretvorila ove mogućnosti u gospodarske prilike, izazov je povezivanje stručnosti i institucija u inovativne usluge i proizvode. Regija je to prepoznala i naglašava da bi se prilike trebale tražiti u suradnji sektora i institucija. Na primjer, kombinacija ICT sektora i usluga može dovesti do uslužnih inovacija, kao što je nadolazeći trend iznajmljivanja proizvoda umjesto posjedovanja. Da bi mogli prepoznati i valorizirati takve prilike za povezivanje, dionici u sustavu inovacije moraju biti svjesni jedni drugih i svjesni sposobnosti i znanja drugih dionika. To je pravi izazov regije Utrecht, kako spojiti lokalne mogućnosti u uspješno gospodarstvo temeljeno na znanju koje izvozi više od usluga na širem području od Nizozemske (Van Barneveld, 2014.).

4.2. Nositelji inovacijske politike u regiji Utrecht

Za upravljanje inovacijskom politikom zadužen je već spomenuti Ekonomski odbor Utrecht, odnosno EBU. Regija ima vrlo ograničen proračun za inovacijsku politiku i gotovo isključivo se oslanja na to da će mrežne organizacije same dizajnirati i implementirati svoju inovacijsku politiku (Government of the Netherlands, 2013.). EBU ima proračun od oko pet milijuna eura godišnje za inovacijske projekte. Ulaganja su obično usmjerena na znanost. Znanstvene djelatnosti Utrechta, kao što je navedeno na službenoj stranici znanstvenog parka (Utrecht Science Park, 2016.) usmjerene su na sveučilišni kampus, u kojem se nalaze akteri za razvoj znanstvenog parka, Utrecht Science Park, USP, tematske agencije za valorizaciju prirodnih znanosti, Utrecht Life Sciences, ULS i zelenog gospodarstva, Utrecht Sustainability Institute, USI te konačno inkubator znanstvenika i istraživača Utrecht Inc. Sustav upravljanja inovacijskom politikom Utrechta je u početnom razdoblju djelovanja. Na službenoj stranici znanstvenog parka (Utrecht Science Park, 2016.) može se vidjeti

kako je EBU započeo s radom kasno u 2013., a ostale organizacije, od kojih samo Urecht Inc. nije mrežna organizacija, počele su s radom 2011.

U Nizozemskoj, inovacijska politika je odgovornost vlade, no budući da regionalne upravne jedinice imaju značajnu ulogu u regionalnoj ekonomskoj politici, također su uključene i u sustav kreiranja, implementiranja regionalnih inovacija. Konkretno, nizozemska ministarstva (obrazovanja i ekonomskih poslova) su zadužena za inovacijsku politiku, no kada je to odgovarajuće, kada imaju nadležnost ili stručnost nad određenim poljem i druga ministarstva se uključuju. Inovacijska politika neodvojivo je povezana s regijama jer je prostorna raspodjela tvrtki često temeljena na blizini drugih tvrtki i određene regionalne stručnosti i specijalizacije. Pristup inovaciji usmjeren je prema stvaranju čvrste komunikacije između poduzeća, znanstvenih institucija i vlade. Kao takve, znanstvene institucije i poduzeća aktivno su uključeni u konzorcij za razvoj znanja i proizvoda, Top Consortia for Knowledge and Innovation, TKI (Van Barneveld, 2014.) Glavni instrument u promicanju istraživanja i razvoja u ovom kontekstu je primjena poreznih poticaja. Još jedan veliki oblik potpore za regije koji dolazi izvan samih regija je Europski fond za regionalni razvoj, ERDF, gdje regija Utrecht u prijavi projekata konkurrira sa još tri regije, Noord-Holland, Zuid-Holland i Flevoland.

Regije u Nizozemskoj su prostorno planiranje i razvoj postavile kao najvažniji zadatak, kako bi pomogle u komuniciranju između poduzeća, znanstvenih institucija i na kraju same vlade. Tu se također ističu teme kao što su javni prijevoz i infrastruktura, upravljanje vodama i kvaliteta okoliša te planiranje i razvoj stambenih, poslovnih i industrijskih zgrada. Takvo planiranje i razvoj trebalo bi ujedno dovesti do unapređenja inovacijske politike kojoj će pridonijeti sve regije Nizozemske. Ostali zadaci uključuju zdravstvenu skrb, podršku za adolescente i podršku za kulturu i umjetnost. Regije su u najvećem dijelu financirane od strane države, ali imaju i samostalne prihode od poreza za motorna vozila, naknada za dozvole i drugih sporednih prihoda. Regije imaju malu nadležnost nad autonomnom ekonomskom politikom. Ne mogu same određivati visine poreza ili poticaja, tako da su njihova sredstva uglavnom vezana za gospodarsku stimulaciju: subvencije, zajmove ili donacije (Van Barneveld, 2014.). Prema Van Barneveld (2014.), za regiju Utrecht, najveći dio regionalnih sredstava za gospodarski razvoj posvećen je rekreaciji, što

uključuje turizam i uređenje okoliša vezano za turizam. Drugi najveći dio u 2014. godini koristi se za inovaciju, ali iznosi samo 1.39 milijuna eura. Mogućnosti regije za razvoj i realizaciju inovacijske politike su vrlo ograničene i uglavnom ovise o nacionalnim i europskim fondovima. U skladu s tim, odluka regije je da se upravljačka struktura inovacijske politike osloni na mrežne organizacije.

Već spomenuti EBU (Van Barneveld, 2014.), je nezavisna organizacija zadužena za razvoj i provedbu inovacijske politike regije Utrecht. EBU ima službenu odredbu da to čini i regija Utrecht financira operacije odbora. EBU ima osoblje od dvanaest zaposlenika, koji su podijeljeni na funkcije upravljačkog programa, tajništva, odnose s javnošću, direktora i pet savjetnika za teme održivosti, zdravlja, pametnih rješenja i istraživanja. Sam odbor sastoji se od sedamnaest članova iz različitih organizacija u regiji, među kojima su predstavnici regionalne vlade, velikih trgovačkih poduzeća, sveučilišta i sveučilišnog medicinskog centra, strukovnog obrazovanja i gradonačelnici najistaknutijih gradova regije, Utrechta i Amersfoorta. Konačno, regija Utrecht također ima unutarnji kadar za gospodarsku politiku razvoja. Taj kadar odgovoran je za svu regionalnu gospodarsku politiku koja nije povezana s inovacijama i zapošljava dvanaest djelatnika. Njihovi zadaci uglavnom su vezani za prostorni gospodarski razvoj, dok redovnom suradnjom sa EBU koordiniraju svoje napore. Većina regionalne inovacijske aktivnosti i političke podrške usmjerava se prema dijelu sveučilišnog znanstvenog parka, u kojem se nalaze sveučilišni kampus, medicinski centar i start-up tvrtke. Regionalni nevladin inovacijski sustav sastoji se i od broja drugih već navedenih dionika, čiju ćemo ulogu malo detaljnije opisati u nastavku (Van Barneveld, 2014).

4.3. Inovacijski sustav regije Utrecht

USP je organizacija čiji je zadatak razvoj sveučilišnog kampusa i znanstvenog parka. Organizaciju su osnovali Sveučilište Utrecht, Fakultet primijenjenih znanosti Utrecht, te regija i grad Utrecht. USP financiraju obavezni doprinosi poduzetničkom fondu, a iznosi su proporcionalni stvarnoj vrijednosti imovine poduzetnika. USP ima sedmeročlano osoblje i proračun od otprilike milijun eura godišnje (Van Barneveld, 2014.). Većina proračuna dolazi iz poduzetničkog fonda, a grad i regija financiraju USP jednakim iznosom od 50 000 eura godišnje. USP je osnovan krajem 2011. i

troškovi osnivanja u velikoj mjeri su pokriveni sredstvima iz ERDF-a. Osnovni zadatak USP-a je privući trgovačka poduzeća u kampus, u rasponu od start-up tvrtki do međunarodnih tvrtki kao što je Danone, jedna od svjetskih vodećih prehrambenih tvrtki iz Pariza. Potraga tvrtke Danone za novim sjedištem je zapravo i bio razlog osnivanja USP-a. USP radi na razvoju inovacijskog ekosustava na sveučilišnom kampusu u Utrechtu (Van Barneveld, 2014.). Oni olakšavaju potragu za izvorima financiranja, znanjem, poslovnim prostorom, povezuju znanstvenike i poduzetnike. USP navodi da znanstvenici i poduzetnici sami najbolje znaju koji poslovi su održivi, a koji to nisu (Van Barneveld, 2014.).

Još jedna važna organizacija za inovacijski razvoj je Utrecht Inc., inkubator sveučilišnog kampusa, koja od 2011. djeluje kao autonomna cjelina. Utrecht Inc. osmišljen je nakon spajanja nekoliko inkubatorskih i srodnih start-up tvrtki grada Utrechta, Sveučilišta Utrecht i Fakulteta primijenjenih znanosti (Van Barneveld, 2014.). Petero ljudi radi u organizaciji, a ciljna skupina su znanstvenici i visoko obrazovani ljudi koji žele pokrenuti posao na sveučilištu. Utrecht Inc. start-up tvrtke opskrbljuje stambenim i infrastrukturnim objektima i dio su mreže pomoću koje dogovaraju ponude za financiranje i licenciranje. Kao što Van Barneveld (2014.) prikazuje, Utrecht Inc. dom je trećine svih poduzeća u znanstvenom parku i zbog toga blisko surađuje sa USP-om u smislu komunikacije, politike, pozicioniranja i umrežavanja. Uslijed brojnih spajanja koja su rezultirala osnivanjem Utrecht Inc., organizacijska struktura Utrecht Inc. je složena.

Sljedeća bitna organizacija je Utrecht Life Sciences (Europska komisija, 2016). Prema Van Barneveld (2014.) ULS je hibrid organizacije za prijenos znanja i mrežne organizacije. Ciljevi ULS-a su razvoj znanosti i poslovi vezani uz zdravlje i medicinu. Točnije, prilike traži u kombinacijama veterinarskog i javnog zdravstva, zdravlja i okoliša, urbanog zdravog življenja te hrane i zdravlja. ULS povezuje znanstvenike s poduzetnicima ili pomaže znanstvenicima da pokrenu vlastita poduzeća, a također pokušava regionalne medicinske i javno zdravstvene aktivnosti predstaviti javnosti. ULS ima tri zaposlenika, ali u pokretanju i izvršavanju projekata sudjeluju ostali partneri u kampusu (Van Barneveld, 2014.).

Održivost je jedan od značajnih multidisciplinarnih područja interesa na Sveučilištu Utrecht. Održivost se proučava iz perspektive politike, gospodarstva i tehnologije, a istraživačke grupe dio su Fakulteta geoznanosti. Teme koje se obrađuju su klimatske promjene, energija i resursi sa fokusom na urbana okruženja. S tim u vezi, 2011. je osnovan ranije spomenut USI (Van Barneveld, 2014.). USI djeluje kao mreža koja povezuje poduzeća sa sveučilišnim istraživačkim potencijalima. Njihova zadaća je da se vezano za održivost Utrechta formira komercijalni klaster, koji će se primarno baviti urbanim okolišem zajedno s partnerima iz poslovnih, akademskih i vladinih istraživačkih institucija. Van Barneveld (2014.) nadalje pojašnjava da USI izravno zapošljava deset osoba, ali iz organizacije ističu da je njihov stvarni kapacitet veći zbog doprinosa brojnih partnera.

UDB, Utrecht Development Board, je mrežna organizacija usredotočena isključivo na grad Utrecht. Organizacija nema osoblja zaposlenog na puno radno vrijeme već se može definirati kao udruga koja promiče razvoj poslovanja u gradu. S obzirom na veličinu i utjecaj grada Utrechta u regiji, organizacija ima mogućnost utjecati na regiju. UDB nema službenu ulogu i skromno je financirana od strane grada (Van Barneveld, 2014.).

4.4. Instrumenti financiranja i orijentacija inovacijske politike

Nizozemska „top sektor“ politika glavni je instrument stimulacije gospodarskog razvoja inovacija Nizozemske. Na službenoj web stranici nizozemske vlade (Government of Netherlands, 2016.) objašnjeno je kako je to strategija pametne specijalizacije usredotočena na devet gospodarskih sektora. Inovacije unutar ovih sektora ostvarivat će se kroz javno-privatna partnerstva koja će biti stimulirana poreznim poticajima i smanjenim regulatornim teretom. Poslovne i znanstvene institucije pozvane su da predstave svoje vlastite planove vladi, koja ih zatim podržava smanjenjem regulatornih opterećenja i poreza gdje je to moguće. Nadalje, nizozemska vlada (Government of Netherlands, 2016.) navodi kako porezne olakšice za istraživanje i razvoj iznose oko 500 milijuna eura. Potpora se također pruža postupnim prebacivanjem novca iz nacionalnih istraživačkih proračuna „top sektoru“. To je dovelo do dodatnih 600 milijuna eura financijske potpore. Mogući izvor financijskih sredstava, na koje računa nizozemska vlada (Government of

Netherlands, 2016.) je i ERDF. Prema istom izvoru, ukupni proračun dostupan iz ERDF-a je 480 milijuna eura i usmjeren je povećanju gospodarske konkurentnosti zapadne Nizozemske kroz povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj, na taj način stimulirajući inovacije.

Van Barneveld (2014.) navodi kako regija Utrecht ima vrlo ograničen proračun za provođenje inovacijske politike. Za stimuliranje inovacija, EBU ima proračun od 17 milijuna eura za razdoblje 2014.-2020. Osim toga, Van Barneveld (2014.) ističe kako EBU očekuje da će od ERDF-a primiti isti iznos za isto razdoblje. Nadalje, Van Barneveld (2014., str. 26.) pojašnjava da EBU i regija Utrecht nemaju proširen popis instrumenata kako bi dodijelili ova sredstva. Umjesto toga, EBU pristupa poduzetnicima i znanstvenicima u regiji, u suradnji sa USP-om i Utrecht Inc. te su poduzetnici i znanstvenici pozvani predstaviti EBU svoje planove, koji onda, ako su planovi procijenjeni vrijedni daljnjeg ulaganja, traže investitore. EBU djeluje kao mrežna organizacija, s članovima odbora iz vladinih, poslovnih i znanstvenih institucija i također razvija svoje vlastite inicijative. EBU nastoji pro-aktivno doprijeti do interesnih skupina gdje vide potencijalne prilike. Na primjer, EBU je u nekoliko općina nastojao potaknuti usmjeravanje prema održivim proizvodima, po mogućnosti lokalnog porijekla. Drugi primjer su naponi EBU-a da kolektivizira projekte uštede energije u javnom stanovanju, uspješan pokušaj da se organizira suradnja između *gaming* i *software* industrije te poticaj zdravstvu da se razvije *software* trening metoda za fizikalnu terapiju. Navedeni primjeri ilustriraju pokušaje EBU-a za stimuliranje inovacijskog i gospodarskog razvoja u regiji. Usredotočeni su na održivost, zdravstvo i prirodne znanosti te ICT i uslužnu ekonomiju. EBU također traži mogućnosti preklapanja ICT i usluga sa održivosti i/ili zdravljem i prirodnim znanostima (Van Barneveld, 2014.).

U javnoj raspravi sa više od 300 tvrtki iz regije, EBU je identificirao mogućnosti za rast i suradnju u regiji na području poslovnih i financijskih usluga i savjetovanja, znanstvene izvrsnosti u zdravstvu i istraživanja problematike okoliša, na području medija i gaming zajednice (Van Barneveld, 2014.). U skladu s navedenim kreirani su i ciljevi te smjernice koje EBU pokušava ostvariti na regionalnoj razini: zdravo življenje, zeleno gospodarstvo i inovacije na području usluga. Primjerice, kroz „*Self menagment and care at home*“, „Samo upravljanje i brigu kod kuće“, usredotočuje se

na provedbu regionalnog poduzetništva kombiniranjem usluga i proizvoda koji podupiru skrb kod kuće i povećavaju učinkovitost u zdravstvu. „*One Health*“, „Jedno zdravlje“, pazi na prevenciju i liječenje zaraznih bolesti i jamči sigurnost hrane, dok je „*Nutrition and Health*“, „Prehrana i zdravlje“, treća žarišna točka u temi zdravog života, zadužena za prevenciju bolesti i poboljšanje zdravlja kroz prehranu i razvoj znanja o ovoj temi, uključujući distribuciju proizvoda. Konačno, valorizaciji znanja o temi zdravog življenja dana je pozornost aktivnim provođenjem inovacija u suradnji sa USP-om i drugim sveučilišnim organizacijama zaduženima za inovaciju (Van Barneveld, 2014.). Temelj zelenog gospodarstva je preobrazba stambenih i uredskih lokacija u jedinice koje proizvode energiju. Novi proizvodi i usluge stimulirani su udruživanjem poduzetnika, znanstvenih, akademskih institucija i lokalne vlasti. Druga točka je održiva prenamjena urbanih područja te su tu tražena sustavna rješenja za energiju, vodu i resurse prilagođena lokalnom području, kako bi regija postala vodeća u održivom urbanom razvoju. Kružno gospodarstvo je posljednja žarišna točka, usmjerena prema recikliranju. U konačnici, svrha je stimulirati nove proizvode i usluge za recikliranje i biorazgradive koncepte (Van Barneveld, 2014.).

Inovacije usluga stimulirane su sve bržim razvojem infrastrukture za razmjenu znanja i usluga. Razvojem znanja i osposobljavanja za ovu temu također mogu biti potaknute istaknute inovacije. Politika EBU nastoji povezati već postojeća znanja i sektore i pronaći inovativna rješenja za zajedničko djelovanje. S tim u vezi, ciljevi koje EBU podržava su: promicanje regije kao dobavljača pametnih usluga i jačanja znanja, talenata i inovacija; predviđanje značajnih ekonomskih trendova koji će biti uključeni strategiju jačanja ekonomske strukture; kreiranje vodeće uloge regije u gospodarskim i društvenim aktivnostima; povećanje konkurentnosti Nizozemske i Utrechta, povećanje bogatstva stanovnika (Van Barneveld, 2014.).

ZAKLJUČAK

Cilj ovog završnog rada bio je prikazati najkonkurentniju regiju u EU te analizirati koje su odrednice tome pridonijele. EU, iako moćna integracija, ima brojne regionalne razlike, što se može vidjeti na primjeru svake države koja je članica te integracije. Navedene razlike potvrđuju se i prema regionalnoj konkurentnosti što upućuje na potrebu analize uzroka navedenih razlika koje mogu znatno ograničavati daljnji rast, razvoj i konkurentnost u dugom roku. Međutim, pri samom definiranju i mjerenju konkurentnosti javljaju se dileme. Indeks regionalne konkurentnosti EU predstavlja jedan od uspješnih pokušaja objedinjavanja različitih odrednica koje na konkurentnost utječu te je u radu detaljnija analiza usmjerena prema analizi upravo istaknutog indeksa s naglaskom na regiju koja je zabilježila najbolje rezultate.

Prednosti regije Utrecht ističu se u visokom obrazovanju i zaposlenosti, u činjenici da pruža brojne usluge za ostale nizozemske regije, ali i u kombinaciji različitih odrednica konkurentnosti. U radu je naglašeno kako se tri nizozemske regije nalaze u prvih deset regija prema konkurentnosti te se ističe da su dobile tako dobre ocjene upravo zbog odlične usklađenosti svojih profila konkurentnosti. U tom segmentu posebno se ističe regija Utrecht, koja je, unatoč tome što nije najbolja niti u jednom od jedanaest stupova konkurentnosti, najkonkurentnija regija EU (Annoni i Dijkstra, 2013.). Posebnost ove nizozemske regije je u tome što, za razliku drugih najkonkurentnijih regija, nema velikih slabosti. Po svim stupovima regija Utrecht ostvarila je vrlo dobar rezultat, dok ostatak najkonkurentnijih regija ima barem jednu slabost. Ovo je vidljivo i kod druge dvije nizozemske regije, Amsterdam i Zuid-Holland, ali nije tako izraženo kao kod Utrechta.

Navedeno ne znači da Utrecht nema slabosti. Nositelji i kreatori ekonomske politike regije i grada Utrechta zaključili su da je orijentiranost na proizvodnju usluga ujedno i slabost, jer su primijetili koliko ih orijentiranost na uslužne djelatnosti veže uz ekonomske trendove i promjene na tržištu. Ovu slabost žele ublažiti orijentacijom na razvoj inovacija, što je rezultiralo poticanjem inovacijske politike, kao i pobliže poticanjem suradnje dionika koji se bave razvojem na različitim razinama, prema održivom, zdravom životu, zelenoj ekonomiji i inovacijama na području usluga.

Konačni cilj je još veće povećanje konkurentnosti i širenje tržišta izvan granica Nizozemske.

Utrecht je proglašen najkonkurentnijom regijom EU-a, a u regiji se žele pobrinuti da tako i ostane u budućnosti (kao što navode Annoni i Dijkstra (2013.)) te svoje napore usmjeravaju prema onim aspektima koji predstavljaju ograničenje u daljnjem jačanju konkurentnosti. U tom smislu mjerenje regionalne konkurentnosti zahtijeva detaljno i kontinuirano praćenje.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bogunović, A. (2011.) *Regionalna ekonomika i politika*. Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb.
2. Dragičević, M. (2012.) *Konkurentnost - Projekt za Hrvatsku*. Zagreb: Školska knjiga Zagreb.
3. Dragičević, M. i Obadić, A. (2012.) *Klasteri i politike razvoja klastera*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
4. Radošević, S. (1994.) *Konkurentni izazov Hrvatske - konceptijski ogledi i empirijska istraživanja*. Zagreb: Ekonomski institut Zagreb.

Članci u časopisima:

1. Basarac, M. i Vučković, V. (2011.) Analiza izvozne konkurentnosti hrvatske prerađivačke industrije. *Ekonomski pregled*. 62 (12). str. 729-751.
2. Kersan-Škabić, I. i Banković, M. (2008.) Malo gospodarstvo u Hrvatskoj i ulazak u Europsku uniju, *Ekonomska misao i praksa*. 1 (2008). str. 57-75.

Internet izvori:

1. Annoni, P. i Dijkstra, L. (2013.) *EU Regional Competitiveness Index - RCI 2013*. Brussels, Ispra: European Commission Joint Research Centre, Institute for Security and Protection of the Citizens; Luxembourg: Publications Office of the European Union. [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/6th_report/rci_2013_report_final.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
2. Boyd, T. (2016.) *Times Higher Education: Wageningen, Amsterdam and Utrecht are Netherlands' top universities*. [Online] Dostupno na: <http://dispatcheseurope.com/times-higher-education-wageningen-amsterdam-utrecht-netherlands-top-universities/> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
3. Cambridge Econometrics, ECORYS-NEI i Martin, R. L. (2003.) *A Study on the Factors of Regional Competitiveness*, A draft final report for the European Commission, Directorate-General Regional Policy. [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/3cr/competitiveness.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

4. City of Utrecht (2013.) *City of Utrecht - International relations*. [Online] Dostupno na: <https://www.utrecht.nl/city-of-utrecht/international-relations/> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
5. City of Utrecht (2016.), *Studying in Utrecht*. [Online] Dostupno na: <https://www.utrecht.nl/city-of-utrecht/studying/> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
6. Commission of the European Communities (1999.) *Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of the Regions of the European Union*. [Online] Dostupno na: <http://aei.pitt.edu/5712/1/5712.pdf> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
7. Europska komisija (2013.) *Regionalna politika – Izvori informacija – Publikacije – EU Regional Competitiveness Index*. [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/hr/information/publications/studies/2013/eu-regional-competitiveness-index-rci-2013 [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.],
8. Europska komisija (2015a.) *Europe 2020 in a nutshell*. [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_hr.htm [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
9. Europska komisija (2015b.) *Europe 2020 in a nutshell - Targets* [Online] Dostupno na: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_hr.htm [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
10. Europska komisija (2016.) *Growth – Regional Innovation Monitor Plus*. [Online] Dostupno na: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/organisation/utrecht-life-sciences> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
11. Eurostat (2013.), *Regions and cities - Regional Statistics Illustrated*. [Online] Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/cache/RSI/#?vis=nuts2.economy&lang=en> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
12. Eurostat (2014.) *Regional disparities in the competitiveness index, by NUTS 2 regions, 2013 (EU-28=0)*. Bruxelles: Statistics Explained. [Online] Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
13. Eurostat (2015a.) *Regional competitiveness statistics*. Bruxelles: Statistics Explained. [Online] Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

- [explained/index.php/Regional_competitiveness_statistics](#) [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
14. Eurostat (2015b.) *Regional GDP – GDP per capita in the EU in 2013: seven capital regions among the ten most prosperous*. [Online]. Eurostat Newsrelease. 9/2015. Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6839731/1-21052015-AP-EN.pdf/c3f5f43b-397c-40fd-a0a4-7e68e3bea8cd> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
15. Eurostat (2016a.) *NUTS - Nomenclature of Territorial Units for Statistics - overview*. [Online] Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/overview> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
16. Eurostat (2016b.) *Regions – Database – GDP at current market prices by NUTS 2 regions*. [Online] Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/regions/data/database> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
17. Eurostat (2016c.) *Unemployment in the EU regions in 2015*. [Online] Dostupno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7241268/1-28042016-BP-EN.pdf/c2a7d306-73ad-4a7e-a980-5c4410d2d1e2> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
18. Europski parlament (2016.) *Informativni članci o Europskoj uniji - Zajedničko razvrstavanje prostornih jedinica za statistiku (NUTS)*. [Online] Dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.1_6.html [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
19. Government of Netherlands (2016.) *All topics - Enterprise and innovation - Contents*. [Online] Dostupno na: <https://www.government.nl/topics/enterprise-and-innovation/contents/encouraging-innovation> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
20. Hastenberg H. (2013.) *The position of the region of Utrecht in the Regional Competitiveness Index 2013*. Utrecht: Research Department Municipality of Utrecht. [Online]. Research Bulletin. Dostupno na: https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/2.concern-bestuur-uitvoering/Onderzoek_en_cijfers/Utrecht_20ResearchbulletinRegionalCompetitivenessIndex2013_1_.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]

21. Invest Utrecht (2016a.) *Business Activities – Life sciences and health*. [Online] Dostupno na: <http://www.investutrecht.com/en/home> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
22. Invest Utrecht (2016b.) *Invest Utrecht – Why Utrecht*. [Online] Dostupno na: <https://www.investutrecht.com/en/central> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
23. Krugman, P. (1994.) *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, *Foreign Affairs*. [Online]. 73 (2). str. 28-44. Dostupno na: http://88.167.97.19/temp/Paul_Krugman_-_Competitiveness_A_dangerous_obsession.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
24. Maps of World (2012.) *Netherlands Map Provinces*. [Online]. Dostupno na: <http://www.mapsofworld.com/netherlands/netherlands-political-map.html> [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
25. Narodne novine (2012.) *Državni zavod za statistiku - Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku 2012. (NKPJS 2012.)*. [Online] Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_08_96_2161.html [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
26. Sala-i-Martin, X. i Artadi, E. V. (2004.) *The Global Competitiveness Index*. [Online] Dostupno na: http://www.salaimartin.com/media/pdf/1.3_The_Global_Comp_Index.pdf [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
27. Urbi stat (2016.) *Demography – Western Holland - Province of Utrecht*. [Online] Dostupno na: <https://www.urbistat.it/AdminStat/en/nl/demografia/dati-sintesi/utrecht/6/3> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
28. Utrecht Science Park (2016.) *About the park – Network organisations*. [Online] Dostupno na: <http://www.utrechtsciencepark.nl/en/home/about-the-park/network-organisations> [Pristupljeno: 1. kolovoza 2016.]
29. Van Barneveld, J. (2014.) *Regional Innovation Monitor Plus, Regional Innovation Report*. Brussels: Technopolis Group. [Online] Dostupno na: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/sites/default/files/report/2014%20RIM%20Plus_Regional%20Innovation%20Report_Utrecht.pdf [Pristupljeno: 16. kolovoza 2016.]
30. World Economic Forum (2015.) *The Global Competitiveness Report 2015–2016*, Insight Report. Geneva: World Economic Forum. [Online] Dostupno na:

<http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015->

[2016/Global Competitiveness Report 2015-2016.pdf](http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf)

[Pristupljeno: 1.

kolovoza 2016.]

Ostalo:

1. Annoni, P., Kozovska, K. (2010.) *EU Regional Competitiveness Index 2010*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. European Commission Joint Research Centre, Institute for the Protection and Security of Citizen.

POPIS SLIKA

Slika 1. Konkurentnost EU regija prema Indeksu regionalne konkurentnosti EU, 2013.....	14
Slika 2. Regionalne razlike prema indeksu regionalne konkurentnosti u EU državama članicama, 2013.....	16
Slika 3. Regije Nizozemske.....	18

POPIS TABLICA

Tablica 1. Skupine pokazatelja konkurentnosti.....	12
Tablica 2. Najkonkurentnije regije u EU prema Indeksu regionalne konkurentnosti EU 2013.....	15
Tablica 3. Ekonomska struktura regije Utrecht, 2014.....	19
Tablica 4. Pojedinačni rezultati prema stupovima za 10 najuspješnijih NUTS 2 regija	21
Tablica 5. Rezultati temeljnih faktora odabranih najkonkurentnijih regija u EU za regiju Utrecht i odabrane regije.....	22
Tablica 6. Rezultati za faktore efikasnosti prema Indeksu regionalne konkurentnosti za regiju Utrecht i odabrane regije.....	25
Tablica 7. Rezultati inovacijskih faktora za regiju Utrecht i odabrane regije.....	27

SAŽETAK

Regija je dio homogene cjeline u okviru koje se odvijaju ekonomski i socijalni procesi, pod utjecajem regionalnih institucionalnih čimbenika. Uspješnom regionalnom politikom jača se razvojni potencijal lokalnih jedinca, potiče se razvitak i konkurentnost pojedinih regija, a samim time i nacionalni gospodarski rast i razvoj. Razlike u regionalnoj konkurentnosti prisutne su u svim državama članicama EU-a i zahtijevaju detaljniju analizu uzroka i posljedica navedenih razlika. Međutim, pri definiranju i mjerenju regionalne konkurentnosti prisutni su problemi, što je u radu detaljnije elaborirano prije same provedbe analize.

Cilj rada je analizirati najkonkurentniju regiju EU, nizozemsku regiju Utrecht te istaknuti odrednice zbog kojih je ta regija najkonkurentnija prema posljednjim analizama regionalne konkurentnosti EU. Nakon teorijskog dijela o definiranju i mjerenju konkurentnosti, pobliže je analiziran indeks regionalne konkurentnosti EU, a zatim i razvojna obilježja te faktori konkurentnosti regije Utrecht. Regija se ističe prema uspješnom usklađivanju različitih odrednica konkurentnosti, zatim prema odrednicama visokog obrazovanja, tržišta rada, povoljnom položaju, pružanjem usluga ostalim nizozemskim regijama itd. Na kraju rada zasebno je obrađena inovacijska politika regije Utrecht koja je značajna u budućem jačanju konkurentnosti i u uklanjanju ograničenja koja se pri tome javljaju.

Ključne riječi: regija, indeks konkurentnosti, Utrecht

SUMMARY

The region is a part of homogeneous, territorial area, where different economic and social processes take their places, influenced by institutional factors. Successful regional policy, strengthens the development potential of local units, encourages the development and competitiveness of regions, which has the implications on national economic growth and development. Regional competitiveness differences can be seen in all EU member states and require more detailed analysis of its causes and consequences. However, some problems are encountered in defining and measuring regional competitiveness, that are first elaborated in this work, before performing the analysis.

The aim of the work is to analyze the most competitive EU region, the Dutch region Utrecht and to highlight the determinants which have contributed to its favourable position, according to the last available results of the systematic EU regional competitiveness measuring. After the theoretical part about the defining and measuring regional competitiveness, the EU regional competitiveness index was analyzed. More detailed analysis of the Utrecht's development and competitiveness determinants was given. The region has succeeded to balance different competitiveness determinants, e.g. higher education, labor market, favorable geographic position, providing services to other Dutch regions, etc. In the end, separate chapter refers to innovation policy of the region Utrecht, which is important in future strengthening of the region's competitiveness potential and in reducing the obstacles that may appear in that process.

Keywords: region, competitiveness index, Utrecht